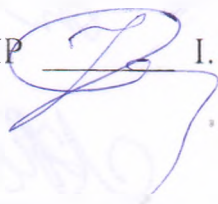

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Затверджено

Науково-методичною радою Університету
протокол від « 13 » 02 2025 № 8

Голова НМР І. ШЕМЕЛИНЕЦЬ

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Психологія особистості»,
«Психодіагностика»

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форм навчання

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 053 «Психологія»

освітньо-професійна програма «Психологія»

Ірпінь – 2025

Програма атестаційного екзамену складена на основі освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету від «26» «квітня» 2021 №5

Укладач:

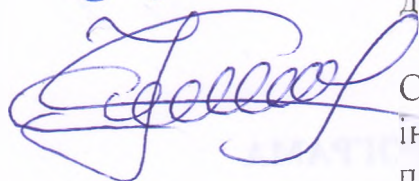
І.О. Петухова, к. пед. н., доцент,
завідувач кафедри психології,
педагогіки та суспільних дисциплін

Гарант ОП:

М.Ю. Заушнікова, к.психол.н., доцент,
доцент кафедри

Рецензент:

С.І. Корсун, професор Європейського
інституту безперервної освіти, кандидат
психологічних наук, доцент

Програму атестаційного екзамену розглянуто та схвалено кафедрою психології, педагогіки та суспільних дисциплін, протокол від «4» лютого 2025 №10

Завідувач кафедри

І.О. Петухова, к.пед.н., доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації, протокол від «13» лютого 2025 р. №8

Голова вченої ради факультету

Н.І. Зикун, д. н. із соц. ком.,
професор

Завідувач навчально-методичного відділу

Г. Гришук, доктор філософії

Реєстраційний № _____

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Характеристика змісту програми.....	6
3. Результати навчання	6
4. Основна частина програми.....	8
4.1. Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	8
4.2. Перелік питань із навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	13
4.3. Тестові завдання із навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	13
4.4. Перелік практичних завдань із навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	20
4.5. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості».....	22
4.6. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психологія особистості».....	24
4.7. Перелік тестових завдань із навчальної дисципліни «Психологія особистості».....	25
4.8. Перелік практичних завдань із навчальної дисципліни «Психологія особистості».....	29
4.9. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика».....	30
4.10. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психодіагностика».....	32
4.11. Перелік тестових завдань із навчальної дисципліни «Психодіагностика».....	32
4.12. Перелік практичних завдань із навчальної дисципліни «Психодіагностика».....	36
5. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання.....	37
6. Приклад білету випускного кваліфікаційного екзамену.....	38
7. Рекомендована література.....	42

До програми додається пакет екзаменаційних білетів, в яких зазначається максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може одержати по кожному завданню.

1. Вступ

Програма атестаційного екзамену складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня для спеціальності 053 «Психологія».

Зміст пропонованої програми передбачає вивчення навчальних дисциплін «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості» та оцінювання набутих здобувачами компетентностей під час складання атестаційного екзамену. Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється державною екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному освітньому ступені з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки вимогам освітньої програми.

До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі, які виконали навчальний план.

Структура програми включає такі її складові: вступ, характеристику змісту програми, результати навчання, основну частину (що містить практичні, творчі, тестові завдання, психологічні задачі, перелік питань), критерії та засоби оцінювання, список рекомендованих літературних джерел, приклади білетів атестаційного екзамену.

У результаті засвоєння навчального матеріалу за пропонованою програмою забезпечується успішність навчальних досягнень здобувачів з дисциплін «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості», формується система теоретичних знань із основ психологічної науки, здійснюється їх практичне закріплення, удосконалюється професійна компетентність психологів.

Засвоєння теоретико практичного інструментарію сприяє набуттю досвіду практичної діяльності щодо здійснення якісної професійної психологічної допомоги різним категоріям клієнтів.

Мета проведення атестаційного екзамену – виявити рівень професійної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія»; перевірити та оцінити знання здобувачів вищої освіти із загальної психології, психодіагностики, психології особистості.

Завдання програми: виявити рівень сформованості знань про виникнення, закономірності та функціонування психіки людини на різних вікових етапах задля ефективної професійної діяльності психолога, в контексті надання психологічної допомоги, з урахуванням знань із загальної психології, психодіагностики, психології особистості.

Після атестаційного екзамену здобувачі вищої освіти повинні володіти такими **компетентностями:**

загальні:

ЗК 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

спеціальні:

СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Методи та форми атестаційного екзамену: усне і письмове опитування, розв'язання психологічних задач, вирішення практичних завдань, тестування.

Організація контролю знань здобувачів вищої освіти на атестаційному екзамені здійснюється за допомогою перевірки рівня набутих знань на лекціях, сформованості умінь на семінарських і практичних заняттях, а також завдяки самостійному вивченню програмного матеріалу.

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу навчальних дисциплін складає 100 балів. Екзаменаційна оцінка ставиться на основі контролю набутих знань і умінь студента, а саме: 1) виявленого рівня знань, продемонстрованого здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у їх відповідях на екзамені; 2) результатів виконання практичних і тестових завдань, винесених на атестаційний екзамен.

Атестаційний екзамен здійснюється в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни у повному обсязі.

Підсумковою оцінкою атестаційного екзамену є сумарна оцінка балів відповідей студента, набраних під час відповіді на даному екзамені (максимум 100 балів).

Перелік питань, що охоплює зміст навчальної програми дисциплін та критерії оцінювання визначається кафедрою і включається до програми атестаційного екзамену, а також доводиться до здобувачів під час занять.

Здобувачі вищої освіти, які не з'явилися на атестаційний екзамен без поважних причин вважаються такими, що отримали 0 балів і не склали атестаційний екзамен. У разі отримання ними незадовільної кількості балів, вони складають екзамен повторно (поки працює екзаменаційна комісія). При цьому у відомості обліку успішності робиться відповідний запис «незадовільно».

За порушення дисципліни під час проведення атестаційного екзамену (списування, підміна завдань, використання недозволених матеріалів чи засобів, в т.ч. мобільних телефонів та інших технічних засобів) складання екзамену у подальшому не допускається і виставляється оцінка 0 балів.

2. Характеристика змісту програми

Завданням атестаційного екзамену є оцінювання рівня засвоєння системи знань про виникнення, закономірності та функціонування психіки людини на різних вікових етапах задля ефективної професійної діяльності психолога, зокрема психологічного консультування, із урахуванням знань із психології особистості.

Зміст програми атестаційного екзамену містить програми з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості».

Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

Предмет, завдання та категорії загальної психології; Основні напрямки сучасної психології; Методи сучасної психології; Розвиток психіки в філогенезі; Виникнення та становлення людської свідомості; Сенсорно-перцептивна сфера психіки людини; Інтелектуальна діяльність людини; Воля як форма свідомої активності особистості; Увага та уява. Емоційно-вольова сфера психіки людини; Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Особистість у світовій психології; Структура особистості; Теорії особистості; Особистість як суб'єкт і як об'єкт міжіндивідуальних взаємин; Фактори формування особистості; Сутність і структура діяльності; Види і розвиток діяльності; Потреба як основа людської діяльності; Способи діяльності, процес їх опанування; Поняття про самосвідомість, її функції та структура; Образ – Я – центральний компонент самосвідомості, його вияви; Самооцінка, її види та механізми; Поняття про рівень домагань; Психологічний захист, його призначення та види; Поняття про характер та його особливості; Акцентуації характеру; Здібності; Темперамент; Поняття про спілкування; Засоби спілкування; Функції, форми та стилі спілкування; Різновиди спілкування; Особливості організації процесу спілкування; Поняття про групи; Поняття про колектив; Спілкування у групі; Керівник і підлеглий – механізм живого зв'язку; Конфлікти у групі.

Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

Введення у психодіагностику; Загальні проблеми психодіагностичної теорії і практики; Класифікація і характеристика основних психодіагностичних методів; Основні вимоги до психодіагностичних методик як до інструментарію для практичної роботи; Діагностика інтелектуального розвитку; Діагностика креативності; Діагностика властивостей особистості; Діагностика психічних процесів станів та властивостей; Психодіагностика міжособистісних стосунків; Проективні методики діагностики особистості; Психодіагностика в контексті психологічної допомоги особистості.

Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості»

Предмет, завдання та методи психології особистості. Структура особистості в різних концепціях. Формування і розвиток особистості. Структурно-функціональні характеристики особистості. Спрямованість особистості. Самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Індивідуально-психологічні характеристики особистості. Психологічна стать як детермінанта розвитку особистості. Відхилення у розвитку особистості. Особистість у соціумі. Життєвий шлях і життєвий світ особистості.

3. Результати навчання

Формулювання результатів навчання для атестаційного екзамену базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, зокрема:

ПРН1 Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. Основна частина програми

4.1. Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

Тема 1. Предмет, завдання та категорії загальної психології

Психологія – наука про психіку. Об'єкт і предмет психологічної науки. Задачі сучасної психології. Функції психіки. Основні властивості психіки. Класифікація психічних явищ.

Становлення і розвиток психологічної науки. Виникнення примітивних знань про психіку у стародавньої людини. Уявлення вчених античного світу про психологію. Вчення про душу в Середні століття. Формування основ об'єктивної психології в Новий час. Виникнення психології як експериментальної науки. Принципи психологічної науки. Психологія в системі наук. Диференціація психології на окремі галузі. Структура психологічних знань.

Тема 2. Основні напрямки сучасної психології

Психоаналіз. З.Фрейд і його вчення про несвідоме. Пансексуалізм і психоаналіз. Трансформація фрейдизму. Індивідуальна психологія А.Адлера. Аналітична психологія К.Г.Юнга. Анатомія невротичної особистості К.Хорні. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма. Міжособистісна психіатрія Г.Саллівена. Психологія свідомості. Критика структуралізму прихильниками функціоналізму (Ф.Брентано, К.Штумпф). В.Джемс, Д.Дьюї і виникнення функціоналізму в Америці. Вюрцбургська школа Біхевіоризм. Розуміння психології як науки про поведінку: Дж.Уотсон. Проблема поведінки і процесу навчання. Необіхевіоризм Е.Томлена та його вчення про проміжні перемінні. «Маленький робот» з біохевіористичною програмою К.Халла. Оперантний біхевіоризм Б.Скіннера. Гештальтпсихологія. Гештальт-теорія як реакція проти атомізму традиційної психології. Дослідження М.Вертгеймером «продуктивного мислення». Гештальтський «тріумвірат». Проблема розвитку психіки (К. Коффка). Дослідження законів сприймання та інсайту (В.Келер). неогештальтизм. Психологія мотивації, почуттів, волі, особистості: К.Левін. Гуманістична психологія. Основні положення гуманістичної психології. Погляди А.Маслоу, К.Роджерс, В.Франкла, Ш.Бюлера.

Тема 3. Методи сучасної психології

Методи психологічної науки. Класифікація загальнонаукових методів дослідження психіки. Організаційні методи. Емпіричні (змістовні). Методи обробки даних. Інтерпретаційні методи. Методи моделювання. Опитування та його основні різновиди. Основні вимоги до методу опитування. Тестування (психодіагностика). Загальна характеристика тестів. Організація процедури тестування. Метод наукового спостереження. Основні вимоги до методу спостереження. Види спостереження, виділені по типу зв'язку спостерігача з об'єктом. Види спостереження, виділені за ознакою часу та простору. Експеримент. Визначення поняття «експеримент». Загальна типологія експерименту. Експеримент лабораторний і природний. Експеримент констатуючий, формуючий, контрольний. Експеримент відкритий і закритий. Інформаційний експеримент.

Тема 4. Розвиток психіки в філогенезі

Проблеми антропогенезу та розвиток форм відображення у живій і неживій природі. Розвиток психіки у філогенезі: стадії та рівні розвитку форм психічного відображення за О.М. Леонтьєвим і К.Е. Фабрі. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Розвиток механізмів психіки. Асиміліція та дисиміліція. Подразливість та чутливість. Психіка і свідомість. Суспільно-історичний характер свідомості. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Тема 5. Виникнення та становлення людської свідомості

Поняття про свідомість. Особливості свідомості. Ознаки свідомості. Функції свідомості. Виникнення і розвиток людської свідомості. Теорія антропоїдів. Передумови виникнення і розвитку людської свідомості. Структура свідомості: знання, ставлення, цілеспрямованість діяльності, самосвідомість. Рівні вияву психіки людини: над свідоме, підсвідоме, свідоме, несвідоме.

Тема 6. Сенсорно-перцептивна сфера психіки людини

Відчуття як елементарні пізнавальні процеси особистості. Загальна характеристика поняття відчуття. Фізіологічні механізми відчуттів. Відбір корисної інформації у відчуттях. Основні

класифікації відчуттів. Когнітивні характеристики. Загальні закономірності відчуттів. Якість. Інтенсивність. Тривалість. Просторова локалізація. Пороги відчуттів. Чутливість і її вимірювання. Закон Вебера-Феннера. Сприйняття як складний інтегрований пізнавальний процес. Фізіологічні основи сприйняття. Основні властивості сприйняття. Форми сприйняття. Типи сприйняття. Репрезентативні системи та їх характеристика. Провідна та первинна репрезентативні системи.

Тема 7. Інтелектуальна діяльність людини

Пам'ять як психічний пізнавальний процес особистості. Загальна характеристика пам'яті. Нейрофізіологічні основи пам'яті. Теорії пам'яті. Психологічні теорії пам'яті. Фізіологічні теорії пам'яті. Біохімічні теорії пам'яті. Основні процеси пам'яті. Запам'ятовування. Збереження. Відтворення. Забування.. Види пам'яті та їх особливості. Класифікація видів пам'яті залежно від цілеспрямованості її процесів. Види пам'яті, виділені за ознакою модальності. Види пам'яті, класифіковані за характеристиками свідомості. Системи пам'яті, диференційовані на основі механізмів пам'яті, що забезпечують запам'ятовування. Типи пам'яті, виділені залежно від індивідуально-типологічних особливостей. Типологія пам'яті згідно способу запам'ятовування та відтворення. Раціональні прийоми запам'ятовування матеріалу. Запам'ятовування як мнемічна діяльність. Механічне і осмислене запам'ятовування. Умови, що сприяють осмисленому і міцному запам'ятовуванню. Продуктивність запам'ятовування в цілому та частинами. Мислення та інтелект. Природа і загальна характеристика мислення. Мислення як відображення істотних зв'язків і відносин. Мислення як ідеальне відображення дійсності. Основні характеристики мислення. Класифікація явищ мислення. Загальні закономірності мислення. Операції мислення. Аналіз і синтез. Абстракція і конкретизація. Порівняння і узагальнення. Класифікація і систематизація. Схематизація та моделювання. Види мислення. Види мислення, виділені за принципом хронології. Види мислення, класифіковані за ознакою модальності. Проблемна ситуація і задача. Етапи мислення розумової задачі. Проблемне навчання. Індивідуальні якості мислення. Якості розуму людини. Самостійність і ініціативність мислення. Повнота, глибина, критичність, гнучкість і рухливість мислення. Допитливість і допитливість. Логічність і доведеність. Психологія мислення і дослідження в галузі штучного інтелекту. «Комп'ютерна метафора».

Тема 8. Воля як форма свідомої активності особистості

Фізіологічний субстрат волі. Умовно-рефлекторна природа вольових явищ. Теорії волі. Інтелектуалістична теорія волі. Емоційна теорія волі. Волюнтаристична теорія волі. Теорія волі як рефлексу свободи. Психоаналітичне трактування волі. Вольова регуляція поведінки. Основні функції волі. Локалізація контролю волі людини (локус контролю). Роль свідомості і автоматизму у виконанні вольових дій. Розвиток вольових дій. Основні характеристики волі. Властивості волі. Психологічні умови розвитку вольових якостей особистості. Вольове зусилля. Види вольових дій. Ланки вольового акту. Ухвалення рішення і боротьба мотивів. Шляхи активізації волі в умовах діяльності. Негативні вольові якості і їх особливості.

Тема 9. Увага та уява

Увага та її організація у навчальному процесі. Загальна характеристика уваги. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Увага як психологічний стан. Психологічні теорії уваги. Основні підходи до вивчення уваги в класичній психології. Увага як об'єкт дослідження в сучасній психології. Теорія уваги П.Я.Гальперіна. Структура уваги. Основні властивості уваги. Стійкість уваги. Концентрація уваги. Переключеність уваги. Розподіл уваги. Обсяг уваги. Види уваги і причини їх зумовлюють. Мимовільна, довільне та післядовільна увага. Статична та динамічна увага. Природна і соціально зумовлена увага. Безпосередня і опосередкована увага. Чуттєва та інтелектуальна увага. Аномалії уваги та способи його розвитку.

Уява як основа творчої діяльності людини. Загальна характеристика уяви. Поняття про уяву (фантазію). Основні особливості уяви. Взаємозв'язок уяви, пам'яті, уваги. Уява і сприйняття. Мислення і уява. Негативна роль уяви в діяльності людини. Фізіологічні основи процесів уяви. Локалізація фізіологічних явищ, пов'язаних з уявою в мозку людини. Процеси ВНД, складові основу уяви. Уява та органічні процеси. Види уяви. Види уяви, виділені за характером його кінцевого результату. Види уяви, класифіковані за ознакою специфіки і модальності. Мрія.

Способи створення образів уяви та фантазії. Абстрагування. Аглотинація. Конструювання. Акцентування. Гіперболізація. Схематизація. Типізація. Уява і творчість. Поняття про творчість. Рівні творчості і уяви. Творче надихання. Психологічні проблеми уяви і творчості. Творчий тренінг.

Тема 10. Емоційно-вольова сфера психіки людини

Загальна характеристика *емоційної сфери*. Поняття про почуття. Функції емоцій. Почуття та потреби людини. Фізіологічні основи почуттів. Проблеми емоцій в світовій психології. Теорії емоцій. Еволюційна теорія емоцій Ч.Дарвіна. Теорія емоцій У.Джемса-К.Ланге. Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Інформаційна теорія емоцій П.Симонова. Форми переживання почуттів. Емоції. Афекти. Настрої. Стресові стани. Основи класифікацій явищ емоційної сфери. Види почуттів і їх закономірності. Почуття як психічний механізм оцінки соціально значущих явищ. Почуття та особистість. Почуття (у вузькому значенні слова). Пристрасті. Любов. Види почуттів і їх формування. Негативні емоційні переживання та способи їх подолання. Воля як форма свідомої активності особистості. Фізіологічний субстрат волі. Умовно-рефлекторна природа вольових явищ. Теорії волі. Інтелектуалістична теорія волі. Емоційна теорія волі. Волюнтаристична теорія волі. Теорія волі як рефлексу свободи. Психоаналітичне трактування волі. Вольова регуляція поведінки. Основні функції волі. Локалізація контролю волі людини (локус контролю). Роль свідомості і автоматизму у виконанні вольових дій. Розвиток вольових дій. Основні характеристики волі. Властивості волі. Психологічні умови розвитку вольових якостей особистості. Вольове зусилля. Види вольових дій. Ланки вольового акту. Ухвалення рішення і боротьба мотивів. Шляхи активізації волі в умовах діяльності. Негативні вольові якості і їх особливості.

Тема 11. Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Особистість у світовій психології

Особистість як загальнонаукова категорія психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «суб'єкт». «особистість». Загальне уявлення про особистість. Проблема стійкості особистості. Основні психологічні атрибути (характеристики) особистості. Самосвідомість. Свідомість безперервності та тотожності свого «Я». Індивідуальність. Саморегулювання. Активність. Релятивність. Структурна єдність. Закономірності становлення особистості. Життєвий світ особистості. Етапи життєвого шляху особистості. Поняття розвитку та формування особистості в психологічній науці.

Тема 12. Структура особистості

Розуміння структури особистості в психологічній науці. Загальна характеристика поняття «структура» у психологічному аспекті. Погляди на структуру особистості у світовій психології. Психологія свідомості У.Джемса «Потік свідомості». Формула самоповаги У.Джемса. Вивчення структури особистості у вітчизняній науці. Сучасні погляди на структуру особистості.

Тема 13. Особистість як суб'єкт і як об'єкт міжіндивідуальних взаємин

Об'єкт і предмет психології особистості. Ознаки об'єкта психології особистості. Ознаки предмета психології особистості. Особистість як суб'єкт соціальних відносин. Класифікація потреб особистості. Інтереси особистості. Класифікація інтересів особистості. Особистість та соціальні ролі. Класифікація соціальних ролей: за тривалістю, за характером впливу на особистість.

Тема 14. Фактори формування особистості

Характеристика понять «розвиток», «формування» особистості. Психічний розвиток особистості та його особливості. Компоненти формування особистості. Умови психічного розвитку особистості. Погляди Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо на розвиток особистості. Розвиток особистості в контексті психодинамічного (психоаналіз і теорія рис), соціодинамічного (теорія ролей і теорія соціального навчання), інтеракціоністського (теорія соціальної взаємодії) і гуманістичного (теорія самоактуалізації) напрямів.

Тема 15. Сутність і структура діяльності

Психологічна характеристика діяльності. Категоріальна характеристика діяльності. Основні властивості діяльності. Людина як суб'єкт діяльності. Взаємозв'язок діяльності і свідомості.

Відмінність діяльності від життєдіяльності. Джерело активності особистості в діяльності. Потреби і мотиви. Види потреб. Формування потреб. Структура діяльності. Психологічна структура індивідуальної діяльності. Трансформація структури діяльності в процесі її реалізації. Освоєння діяльності. Динаміка розвитку діяльності. Автоматизація дії. Уміння. Навички.

Тема 16. Види і розвиток діяльності

Будова діяльності людини: верхній та нижні рівні. Компоненти дії. Схема діяльності. Основні види діяльності. Принципи класифікації видів діяльності. Поняття про провідний вид діяльності. Праця. Гра. Навчання. Фізична та розумова праця. Творчість у праці. Спілкування як особливий вид діяльності.

Тема 17. Потреба як основа людської діяльності

Потреба як основа людської діяльності. Групи потреб: фізіологічні й сексуальні; екзистенціальні; соціальні; престижні; духовні. Вроджені та набуті потреби. Теорія ієрархій потреб А.Маслоу. Теорія потреб К.Альдерфера. Теорія мотиваційної гігієни Ф.Герцберга. Метод «збагачення праці» Ф.Герцберга.

Тема 18. Способи діяльності, процес їх опанування

Система рухів: природжені (безумовно-рефлекторні) та набуті (умовно-рефлекторні). Система дій: предметні або психомоторні та розумові. Способи діяльності, процес їх опанування. Процес формування умінь і навичок. Умови формування умінь і навичок. Групи умінь. Перенесення дій. Інтерференція дій.

Тема 19. Поняття про самосвідомість, її функції та структура

Поняття про самосвідомість, її функції та структура. Етапи формування самосвідомості: самовідчуття, само сприймання, само розуміння. Прояви самосвідомості. Структура самосвідомості: «Я»-образ, самооцінка, рівень домагань, психологічний захист. Функції самосвідомості: пізнавальна, оціночна, регулятивна, захисна. Особливості перебігу процесу самосвідомості.

Тема 20. Образ – Я – центральний компонент самосвідомості, його вияви

Образ «Я» та його компоненти: біографічні, фізичні, фізіологічні, психологічні дані. Вияви «Я» – образу. Види образів «Я»: соціальне «Я», Духовне «Я», фізичне «Я», інтимне «Я», сімейне «Я» тощо, а також «Я» – реальне, «Я» – ірреальне, теперішнє, майбутнє, фантастичне. Критерії «Я» – образу.

Тема 21. Самооцінка, її види та механізми

Поняття про самооцінку. Формула самооцінки. Адекватна та неадекватна самооцінка. Завищена і занижена самооцінка. Механізми самооцінки.

Тема 22. Поняття про рівень домагань

Поняття про рівень домагань. Співвідношення самооцінки та рівня домагань. Високий, середній, низький рівні домагань. Психологічна діагностика рівня домагань особистості.

Тема 23. Психологічний захист, його призначення та види

Поняття про психологічний захист. Види психічного захисту. Конструктивні та деструктивні механізми психологічного захисту. Призначення психологічного захисту.

Тема 24. Поняття про характер та його особливості

Характер як системотворна властивість особистості. Загальне уявлення про характер. Характер як системотворна властивість особистості. Типи характеру. Природа і прояв характеру. Вчинок і формування характеру. Характер і обставини. Структура характеру. Підструктури (симптомокомплекси) характеру. Якості характеру.

Тема 25. Акцентуації характеру

Акцентуації характеру. Акцентуації характеру за К.Леонгардом: гіпертимний, дистимний, циклоїдний, збудливий, педантичний, тривожний, емотивний, демонстративний, екстравертований, інтровертований типи характеру. Акцентуація рис вдачі. Характер і особистість. Характер як центральна властивість особистості. Характер і типові риси особистості. Психодіагностика акцентуацій характеру. ПДО (патохарактерологічний діагностичний опитувальник) Лічкр, кольоровий тест М.Люшера, опитувальник Леонгарда – Шмішека.

Тема 26. Здібності

Здібності особистості як основа її креативного розвитку. Поняття про здібності. Якісна характеристика здібностей. Структура здібностей. Типологія здібностей. Індивідуальні особливості особистості, що сприяють прояву спеціальних здібностей. Здібності людини – діяльнісне вираження суб'єктивності. Майстерність, талановитість, геніальність. Природні передумови здібностей. Здібності і задатки. Психомоторна організація особистості. Взаємозв'язок біологічного і соціального в структурі здібностей. Формування і розвиток здібностей. Залежність розвитку здібностей від навчання. Здібності та інтереси.

Тема 27. Темперамент

Темперамент і його значення в житті людини. Поняття про темперамент. Місце і значення темпераменту в психіці людини. Історичний вміст термінології у вченні про темперамент. Функції темпераменту. Темперамент в діяльності людини. Теорії типів темпераментів. Класичні типи темпераментів. Сучасні теорії темпераментів. Фізіологічні основи темпераменту. Властивості ВНД людини. Типи вищої нервової діяльності і типи темпераменту, взаємозв'язок між ними. Властивості темпераменту, що виділяються в сучасних дослідженнях. Основні ознаки, які характеризують темперамент.

Тема 28. Поняття про спілкування

Поняття про спілкування. Види спілкування: міжособистісне, між особистістю і групою, групове і міжгрупове масове, довірливе і конфліктне, інтимне і криміногенне, ділове й особисте, пряме й опосередковане, терапевтичне і насильницьке. Рівні ділового спілкування. Соціальні типи в діловому спілкуванні.

Тема 20. Засоби спілкування

Засоби спілкування: мова і мовлення в психічному розвитку людини. Невербальні засоби спілкування. Соціальна дистанція у процесі спілкування. Техніки спілкування.

Тема 30. Функції, форми та стилі спілкування

Функції спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Функції спілкування: регулювання спільної діяльності; пізнання і формування свідомості людини; самовизначення індивіда. Форми спілкування: анонімне; функціонально-рольове; педагогічне. Ефективність та стилі спілкування. Оволодіння навичками спілкування.

Тема 31. Різновиди спілкування

Міжособистісне спілкування. Спілкування між особистістю і групою. Групове і міжгрупове спілкування. Масове, довірливе і конфліктне спілкування. Інтимне і криміногенне спілкування. Ділове й особисте спілкування. Пряме й опосередковане спілкування. Терапевтичне і насильницьке спілкування.

Тема 32. Особливості організації процесу спілкування

Поняття про спілкування як комунікативний процес. Види комунікації. Засоби комунікації. Модель комунікативного процесу. Канал комунікації. Сприймання і розуміння людьми один одного як аспект міжособистісного спілкування. Бар'єри комунікації. Взаємини та ставлення. Взаємний вплив та пізнання у процесі міжособистісного спілкування. Типові труднощі і техніка міжособистісного спілкування. Кризи і конфлікти в житті людини.

Тема 33. Поняття про групи. Поняття про групу. Класифікація груп у психології. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. Вплив групи на особистість та особистості на групу. Проблема конформізму і нонконформізму. Поняття про групову динаміку. Реальні групи. Формальні та неформальні групи. Дифузна група. Референтна група.

Тема 34. Поняття про колектив

Сутність поняття «колектив». Структура колективу. Функції колективу. Основи формування колективу. Етапи розвитку колективу.

Тема 35. Спілкування у групі

Завдання спілкування у групі. Зміст спілкування у групі. Засоби спілкування у групі. Соціально-психологічний продукт спілкування у групі. Функції спілкування у групі.

Тема 36. Керівник і підлеглий – механізм живого зв'язку

Психологічна установка – важлива ланка в системі взаємодії керівника і підлеглого. Соціальне очікування керівника і підлеглого. Чинники якості спілкування керівника і підлеглого.

Тема 37. Конфлікти у групі

Поняття про конфлікт. Види конфліктів. Типи конфліктів. Особливості конфліктів у групі.

4.2. Перелік питань з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

1. Особливості психології як науки. Наукова, життєва та народна психологія як джерела знань про психіку. Предмет, мета та завдання психології як науки. Психічні явища та психологічні факти
2. Принципи психологічної науки. Методи психологічного дослідження. Основні вимоги до їх використання. Загальна характеристика методів активного впливу на особистість. Основні проблеми та перспективи розвитку сучасної психології.
3. Самосвідомість. Самооцінка та рівень домагань. Вплив Я-концепції особистості на перебіг її діяльності та характер взаємин з оточуючими. Несвідоме та його прояви. Захисні механізми психіки.
4. Співвідношення понять індивід, особистість, індивідуальність. Соціалізація, її джерела. Біосоціальна сутність людини. Фактори соціалізації особистості.
5. Вчення про типи нервової системи І.П. Павлова та еволюція поглядів на темперамент його послідовників. Загальна характеристика типів темпераменту. Можливості корекції проявів темпераменту.
6. Характер та сфери його прояву. Ступені виразу характеру. Акцентуації та психопатії характеру. Основні чинники формування характеру та можливості його корекції.
7. Поняття про здібності. Теорії походження здібностей. Роль вродженого та набутого в походженні здібностей. Механізми формування та розвитку здібностей.
8. Поняття про групи та колективи. Рівні розвитку колективу. Критерії визначення колективу. Класифікація груп. Закономірності функціонування малих груп. Особистість та колектив. Проблема конформізму та нонконформізму.
9. Лідерство та керівництво. Основні теорії лідерства. Стили керівництва та їх вплив на ефективність роботи групи.
10. Поняття про спілкування. Засоби та види спілкування. Бар'єри спілкування. Шляхи їх попередження та подолання.
11. Міжособистісне сприйняття та розуміння (стереотипізація, каузальна атрибуція, ефекти ореолу, новизни, первинності; феномени ідентифікації, рефлексії та емпатії).
12. Рефлексивне та нерефлексивне слухання. Складові невербального спілкування.
13. Структура діяльності. Види діяльності: гра, навчання, праця. Специфіка професійної діяльності психолога.
14. Класифікація потреб. Перехід потреби у мотив.
15. Мотиви людської діяльності. Показники мотивів. Мотивація досягнення успіху та уникнення невдачі.
16. Поняття про емоції та почуття, їх функції та природа. Основні якості та види емоцій та почуттів. Зовнішні вияви емоцій. Спільне та відмінне у зовнішньому вияві емоцій людей різного віку. Емоції і хвороби людини. Емоційні особливості та тип нервової діяльності.
17. Загальна характеристика основних емоційних станів. Стрес. Основні етапи. Шляхи подолання.
17. Загальна характеристика афекту та фрустрації.
18. Саморегуляція емоційних станів.
19. Загальна характеристика волі. Вольові якості особистості.
20. Аналіз складної вольової дії. Основні ознаки вольових дій. Розлади вольової поведінки.

4.3. Тестові завдання з дисципліни «Загальна психологія»

1. Представники якого психологічного напрямку стверджували, що характер поведінки особистості залежить від тих засобів (заохочення і покарання), які функціонують в навколишньому середовищі, тому виховання особистості зводиться до формування стереотипів, що приводять до необхідних реакцій:

- А) Гуманістичного
- Б) Біхевіористичного

В) Когнітивного

Г) Гештальт психологічного

2. Підберіть до кожного з термінів визначення:

А. Індивід	1. Унікальна особистість з її неповторним духовним світом.
В. Людина	2. Свідома людина з певним генетичним кодом, творча і активна, не діє проти інтересів інших людей.
С. Особистість	3. Досконала система, унікальний індивід.
Д. Індивідуальність	4. Окрема істота, самостійно існуючий живий організм.

3. Визначте, якому структурному компоненту особистості відповідають наступні характеристики?

1. Темперамент	А. полягає у динамічній характеристиці психічних процесів людини.
2. Характер	В. Індивідуально стійкі властивості людини, що визначають її успіхи у різних видах діяльності.
3. Здібності	С. Полягає в якостях, які відображають ставлення людини до інших людей
4. Спрямованість	Д. Сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості та відносно незалежні від наявності ситуації

4. Знайдіть пари співвідношень між відповіддю та пропонованими варіантами термін-визначеннями.

Маніпулювання

Конфлікт

Прийом посилення на особливості характеру студента

Прийом протиставлення переваг особистості її вчинку

Лаконічне висловлювання, в якому порівнюються позитивні якості особистості з її негативними діями.

Система спілкування, за якої один з партнерів орієнтується на досягнення своїх цілей за рахунок іншого.

Прийом етичного захисту викладача, за допомогою якого ображений студентом педагог переводить на себе етичну відповідальність за конфлікт. Наслідком цього є зниження рівня агресивності студента.

Спонтанно виникаюче або спеціально створене загострення взаємовідношень, зіткнення протилежних інтересів, поглядів, що, за умов правильного вирішення протиріч, передбачає позитивні зміни у відношеннях, потребу виконувати певну дію.

5. Вкажіть, яку послідовність понять можна охарактеризувати як онтогенетичний розвиток людини?

1	індивід – особистість – суб'єкт діяльності – індивідуальність
2	індивід – суб'єкт діяльності – особистість – індивідуальність;
3	індивід – суб'єкт діяльності – індивідуальність – особистість;
4	суб'єкт діяльності – індивід – особистість – індивідуальність.

6. Визначте, як розглядається соціальна група психологією?

1	Посередник між суспільством і конкретною людиною, через якого суспільні явища впливають на особистість;
2	Самостійний суб'єкт життєдіяльності і розвитку із своїми феноменами і механізмами;
3	Важливий для людини інститут соціалізації;
4	Сфера концентрації різних групових впливів на особистість;
5	і 1, і 2, і 3, і 4.

7. Визначте, які етапи проходить розвиток групи просоціальної спрямованості:

1	група-кооперація, група-асоціація, група-автономія, колектив;
---	---

2	група-асоціація, група-автономія, група-кооперація, колектив;
3	група-асоціація, група-автономія, група-корпорація, колектив;
4	група-автономія, група-асоціація, група-кооперація, колектив.

8. Назвіть групи, характеристикою яких є: «члени групи не перебувають один з одним у безпосередньому контакті, не спілкуються і можуть не знати один про одного»?

1	офіційні;
2	неофіційні;
3	умовні;
4	реальні.

9. Назвіть масове явище, що полягає у публічно вираженому і поширеному судженні, яке містить оцінку і ставлення до подій, осіб, діяльності груп, організацій, що становлять певний інтерес для суспільства:

1	громадська думка;
2	суспільний настрій;
3	масовий настрій;
4	мода;
5	чутки.

10. Розставте у відповідності до типів темпераменту наступні їх характеристики:

A	Холерик	1	Уповільненість й виваженість дій, міміки і мовлення, рівність, постійність почуттів і настроїв, довге «розкачування» на початку виконання завдання, але відповідальне і якісне його виконання
B	Сангвінік	2	Стриманість і приглушеність моторики та мовлення, замкнутість, недовірливість, глибина і постійність почуттів, але слабкий їх зовнішній вияв
C	Меланхолік	3	Нетерплячість, невірноваженість, схильність до зміни настроїв, емоційних спалахів, різкість і стрімкість рухів, сильна імпульсивність та яскравість емоційних переживань
D	Флегматик	4	Невдачі й неприємності переживають порівняно легко, не вирізняються глибиною та стійкістю почуттів, притаманна похапливість у роботі, не завжди дотримуються своєї обіцянки

11. Вкажіть поняття, яке характеризується такими властивостями, як ригідність, пластичність, лабільність, резистентність:

1	Відчуття
2	Сприймання
3	Темперамент
4	Характер

12. Четверо друзів запізнилися в театр. Співставте характеристики їх поведінки в такій ситуації з типами темпераменту?

A	Меланхолійний	1	Розпочне суперечку з білетером, прагнучі проникнути в партер на своє місце. Стверджуватиме, що годинник в театрі поспішає, що нікому не заважає і, можливо, спробує відтіснити білетера, щоб прорватися до зали.
B	Холеричний	2	Відразу може оцінити ситуацію, зрозуміє, що в партер його не пустять і побіжить вгору по сходах до найближчого ярусу.
C	Сангвінічний	3	Ймовірно розмірковуватиме так: «Перша дія завжди не цікава, актори ще не ввійшли в роль. Піду краще в буфет, вип'ю кави, а потім спокійно додивлюсь спектакль. Не бігти ж мені, як на пожежу, за сангвініком? Це зовсім не для мене»

D	Флегматичний	4	Може подумати про себе таке: «Мені як завжди не щастить. Нарешті вибрався в театр – і така прикрість!? Не знаю, коли я ще відважусь на такий крок», – і поїде додому.
---	--------------	---	---

13. З метою оптимізації діяльності зіставте необхідні рекомендації з типами темпераментів:

A	Меланхолійний	1	Ставити нові і цікаві завдання, які вимагали б від нього зосередження й напруження; постійно залучати до активної діяльності, систематично заохочувати зусилля
B	Сангвінічний	2	Неприпустимі не тільки різкість, грубість, підвищений тон, іронія; про його вчинок, провину краще поговорити наодинці; для навчання вкрай необхідним є прояв уваги, вчасна оцінка успіхів, рішучості та волі; негативну оцінку варто використовувати з великим застереженням, пом'якшуючи її негативну дію.
C	Флегматичний	3	Контролювати діяльність якомога частіше; у роботі не припустимі різкість і нестриманість, оскільки це може викликати негативну реакцію у відповідь; негативний вчинок має бути вимогливо і справедливо засуджений.
D	Холеричний	4	Залучати до активної діяльності й зацікавити; він потребує систематичної уваги, не варто переключати з одного завдання на інше.

14. Елемент мотиваційної структури особистості, на підставі яких вона здійснює вибір соціальних установок, цілей, мотивів конкретної діяльності – це

- а) інструментальні цінності
- б) термінальні цінності
- в) ціннісні орієнтації
- г) життєва перспектива

15. Знайдіть співвідношення типів темпераментів на підставі гуморальної теорії Гіппократа:

A	Холерик	1	Переважає в організмі крові
B	Меланхолік	2	Переважає в організмі слизу
C	Флегматик	3	Переважає в організмі жовчі
D	Сангвінік	4	Переважає в організмі чорної жовчі

16. Оберіть рядок, у якому представлено інструментальні цінності

- а) свобода, зріла любов, почуття досягнутого
- б) національна безпека, соціальне визнання
- в) справжня дружба; комфортне життя
- г) охайний, сміливий, креативний

17. Оберіть правильну відповідь.

Здібності людини, які забезпечують відносну легкість в оволодінні знаннями, навичками, уміннями та ефективність у різних видах діяльності називають:

1	Спеціальними;
2	Природними
3	Пізнавальними
4	Загальними

18. Оберіть правильну відповідь.

Сукупність індивідуально-психічних особливостей особистості, які забезпечують успіх у будь-якій діяльності, легкість і швидкість оволодіння нею, називаються:

1	Обдарованістю
---	---------------

2	Здібностями
3	Задатками
4	Типом вищої нервової діяльності

19. Оберіть рядок, у якому представлено термінальні цінності

- а) самоповага, мудрість
- б) амбітний, умілий
- в) охайний, сміливий,
- г) незалежний, інтелектуальний
- д) логічний, самокерований

20. Співставте відповідні риси характеру згідно характеристик (класифікація за спрямованістю особистості):

A	Ставлення людини до суспільства, до колективу, до інших людей .	1	Скромність, пихатість, самокритичність, вимогливість, суворість, самовладання, зарозумілість, хвалькуватість
B	Ставлення до діяльності	2	Чуйність, гуманність, агресивність, товариськість, колективізм, тактовність, ввічливість, правдивість, доброзичливість, безпринципність
C	Ставлення до речей	3	Працелюбність, працездатність, активність, ініціативність, діловитість, організованість, наполегливість, старанність, сумлінність
D	Ставлення до самого себе	4	Охайність, бережливість, марнотратство

21. Визначте поняття:

_____ – це надмірне посилення окремих рис характеру, при якому спостерігається відхилення психіки й поведінки, що межують з психопатією.

22. Встановіть відповідність між акцентуаціями характеру у підлітків (за А. Личко) та їх характеристиками:

A	Гіпертимний тип	1	Тривожно-насторожені, старанні, акуратні, дисципліновані, скромні, дружелюбні, слухняні, незлопам'ятні, вередливі, плаксиві, невпевнені, в'ялі, боязкі, забувакуваті, дратівливі із-за дрібниць
B	Циклоїдний тип	2	Замкнені, інтровертовані, серйозні, неметушливі, сталість захоплень та інтересів; помірковані, цілеспрямовані холодні, замкнені, недружелюбні, відсутність емпатії, байдужі до справ та інтересів інших, схильні до афективних спалахів і роздратованості
C	Астеноневротичний тип	3	Зверх активні, напружено-діяльні, енергійні, ініціативні, життєрадісні, заповзяті, балакучі, відкриті, товариські, швидкість реагування, легковажність, невтримний ризик, брутальність, недисциплінованість, схильність до аморальних вчинків, зарозумілість, бравада, фамільярність.
D	Шизоїдний тип	4	Періодична зміна настроїв, у періоди доброго настрою проявляються життєрадісність, товариськість, висока активність, працездатність; в періоди придушеного стану проявляються млявість, замкнутість, непослідовність, невірноваженість, моральна й емоційна нестійкість, занижена працездатність, байдужість, надмірна образливість і прискіпливість.

23. Виберіть ознаки, які є властивими для прояву акцентуації характеру?

1	Стабільність характеру у часі
2	Тотальність прояву характеру в усіх ситуаціях
3	Соціальна дезадаптація

4	Вразливість особистості лише при певних психотравмуючих ситуаціях
---	---

24. Встановіть відповідність між акцентуаціями характеру у підлітків (за А. Личко) та їх характеристиками:

A	Конформний тип	1	Агресивність, наполегливість у досягненні поставленої мети, сміливість, рішучість, цілеспрямованість, охайність, скрупульозність, дріб'язковість, злопам'ятність, деспотизм, грубість і розв'язність у стосунках, підлабузництво перед старшими, можливі асоціальні аморальні вчинки
B	Істероїдний тип	2	Дисциплінованість, поступливість, несамостійність, слабка воля, некритичність, консерватизм, залежність від оточуючих, слабка реалізація своїх потенційних можливостей
C	Епілептоїдний тип	3	Недовірливість, поміркованість, самокритичність, охайність, серйозність, сумлінність, певна надійність у справах і почуттях, наявність нав'язливих ідей, прагнення дотримуватися інструкцій, певний формалізм, нерішучість у нових починаннях, небажання виконувати роботу, що вимагає прояву власної активності, нестандартності.
D	Психастенічний тип	4	Демонстративність, егоцентричність, наполегливість, ініціативність, цілеспрямованість, товариськість, винахідливість, самостійність, організаторські схильності, надмірне себелюбство, жага уваги до власної персони, брехливість, лицемірність, задержуватість, хвалькуватість.

25. Виберіть правильну відповідь.

Підкорення будь-яким авторитетам, більшості в групі, схильність до моралізаторства, консерватизму, готовність заради власних інтересів зрадити товариша є характерними для акцентуованого характеру якого типу?

1	епілептоїдного;
2	істероїдного;
3	гіпертимного;
4	конформного.

26. Визначіть, для якого типу акцентуації характеру є властива зміна настрою від піднесеного до пригніченого:

1	сенситивного;
2	циклоїдного;
3	конформного;
4	гіпертимного.

27. Вставте пропущене поняття:

.... – це внутрішній рушій, що спонукає людину до діяльності

- а) інтерес;
- б) мотив;
- в) дія;
- г) мета.

28. Співставте терміни та їх визначення

A	Діалогічне спілкування	1	Критерій діалогічного спілкування, який передбачає виклад інформації від першої особи, звернення до досвіду особистості, що пов'язаний з предметом повідомлення
B	Емоційний контакт	2	Спільність емоційних позицій і емоційних переживань педагога та учнів згідно зі змістом, метою, засобами спілкування, ставлення співрозмовників один до одного
C	Пізнавальний контакт	3	Вираження суб'єктивно-особистісного ставлення до інформації

D	Діяльнісний контакт	4	Використання системи засобів (вербальна пропозиція, інтонація, погляд), щоб спонукати до осмислення продумати відповіді на запитання, дати оцінку фактам
E	Поліфонія спілкуванні у	5	Розуміння тексту повідомлення, конкретизація акту спілкування
R	Уміння соціальної перцепції	6	Спільність намірів, планів, практичних дій, єдність слова, діла та вольових зусиль, спрямованих на досягнення мети;
O	Модальність спілкуванні у	7	Можливість для кожного учасника комунікації викладати свою позицію в процесі спільного пізнавального пошуку
P	Персоніфікація предметної галузі	8	Здатність помічати й інтерпретувати в поведінці людей те, що свідчить про їхній стан, настрій, динаміку взаємин

29. Співставте терміни та їх визначення

A	Комунікативний аспект спілкування	1	Аспект спілкування, що виявляється в обміні інформацією та її розумінні партнерами
B	Перцептивний аспект спілкування	2	Принцип спілкування, що полягає в рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній установці, активності, взаємопроникненні їх у світ почуттів та переживань, готовності прийняти співрозмовника, взаємодіяти з ним
C	Інтерактивний аспект спілкування	3	Мимовільне пристосування свого тіла для впливу на зовнішній об'єкт, щоб підпорядкувати його своїм потребам
D	Прибудови спілкуванні у	4	Аспект спілкування, що характеризує стратегію взаємодії партнерів (конкуренція, кооперація, співробітництво)
E	Уміння вербального спілкування	5	Комунікативне вміння, яке полягає у використанні під час професійного спілкування оптико-кінетичної, паралінгвістичної та екстралінгвістичної системи знаків; організація простору й часу в комунікативному процесі
R	Уміння соціальної перцепції	6	Аспект спілкування, що виявляється в сприйманні й розумінні партнерами один одного
O	Уміння невербального спілкування	7	Комунікативне вміння, яке полягає у побудові мовленнєвого впливу, спрямованого на конкретну особистість чи групу

30. Хто із зарубіжних психологів запропонував одне з перших визначень особистості?

- а) Г. Олпорт;
- б) А. Адлер;
- в) З. Фрейд;
- г) В. Франкл;
- д) Р. Ассаджиолі.

31. Автором індивідуальної психології прийнято вважати:

- а) В. Франкла;
- б) Е. Кречмера;
- в) А. Адлера;
- г) Г. Олпорта;
- д) К. Левіна

32. Особистістю зазвичай називають людину, яка відрізняється від інших людей стійкими психологічними властивостями і певними, послідовними вчинками:

- а) у реальному житті;
- б) у класичному психоаналізі З. Фрейда;
- в) в аналітичній теорії К. Юнга;
- г) теорії оперантного підкріплення Б. Скінера.

33. Психологія вивчає такі ключові аспекти особистості як:

- а) особистість як об'єкт виховання та навчання;
- б) особистість як член соціальних і демографічних груп населення, мас, класів усього суспільства;
- в) закономірності розвитку й формування особистості;
- г) теорії особистості

34. Система вироблених стійких переконань людини це визначення якої психологічної категорії?

- а) емоції
- б) темперамент
- в) характер
- г) світогляд

4.4. Перелік практичних завдань з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

1. *Вкажіть, що з наведеного нижче переліку належить до психологічних фактів, що – до психічних явищ, а що не є ні тим, ні іншим? Відповідь обґрунтуйте.*

Мислення, емоційне переживання, пам'ять, поведінка, низька адаптація до темряви, болі у шлунку, безсоння, галюцинація, творчість, любов до читання, дихання, емпатія, зубний біль, здібності, навчання, ідеали, безстрашність, голод, ілюзія, образа, сон, некомунікабельність, смерть, відчай, рефлексія, працьовитість, бідність, самотність, нетерпіння, моральність, багатодітність, релігійність, щастя, спілкування, войовничість.

2. *Оберіть з наведених прикладів ті, у яких описуються прояви відчуттів. Дайте обґрунтування своєї відповіді.*

А. Дівчинка чотирьох років знайшла календар. Показуючи на цифру «3», вона говорить: «Тут написано Зіна». Потім у числах «13» і «23» знову знаходить цифру «3» і повторює: «І тут Зіна. І тут теж».

Б. У дитячому садку дітям показують кілька пробірок однакової форми з розчинами різних кольорів. Потім показують розчин синього кольору і просять знайти такий самий.

В. У дитячому садку проводиться гра «Лото». На картках зображено десять предметів. Діти повинні відшукати у себе на картці показане зображення певного предмета.

Г. У дитячому садку проводиться заняття. Дітям дають десять брязкалець однакового виду з різним звуком. Дитина вислуховує звук одного із брязкалець і повинна знайти такий же за звуком.

Д. Учитель пропонує учням першого класу порівняти дві величини: 5 і 3. Учень відповідає: «5 не дорівнює 3. 5 більше 3 на 2. 3 менше 5 на 2».

Е. Учні зосереджено виконують контрольну роботу. Зненацька за вікном пролунали дуже голосні й різкі сигнали автомобіля. Багато хто перестав писати.

3. *Встановіть, про який із видів відчуттів за модальністю (зорові, слухові і тощо) йдеться мова в кожному з наведених нижче літературних прикладів.*

А. Раптом у вечірній тиші почулося якесь шарудіння і неголосне зітхання. Схопився, оглянувся: що за чортівнина? Ніде нікого! ... Він припишк, припавши вухом до холодних замшених дощок. І знову почулося шарудіння. Потім тихий і жалібний стогін. Ніби хтось беззвучно плакав. (В. Малик «Посол урус-шайтана»)

Б. Соломія правила рукою по його грудях і намацала мокру й липку сорочку. (М. Коцюбинський «Дорогою ціною»)

В. Його вухо виловлювало кожен по тріск і бодай найменший шелест, його вигострене око спостерігало все явне і притаєне (П. Загребельний «Диво»)

Г. Як пахнуть губи снігом тали, І сонцем – кучері твої. (В. Сосюра)

4. *Прочитайте наведені нижче літературні приклади. Розділіть їх на дві групи: 1 – ті, в яких описані контактні відчуття; 2 – ті, в яких представлені дистантні відчуття.*

А. Не вспів доказати останнього слова, – чує: недалеко, з-за жита, хтось співає... Він притаїв дух; насторожив уха, слуха... Голос тонкий, гнучкий, дзвінкий, та і розходився на всі боки: то розлягався в високім просторі, то слався по землі, по зелених житах; то вливався в душу якимись невідомим щастям. (П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні»)

Б. Теплий вітер цілує коліна і лоскоче вуста і плече, темна хвиля до берега лине і назад одиноко тече (В. Сосюра «Вартовий. Мармурові колони»)

В. Микола почув, як сонце припекло в щок, перекинувся на бік, липнув очима і знов їх заплющив (І. Нечуй-Левицький «Микола Джеря»)

Г. Фарби наближалися, різали мені в очі, але я все-одно дивився прямо в них... (Г. Тютюнник «Вогник далеко в степу»)

Д. Твої такі нечасті листи чомусь завжди пахнуть мені зів'ялими трояндами. Легкі, тонкі пахощі, мов спогад про якусь любов, минулу мрію ... тонко, але невідмінно нагадують мені про те, що моє серце віщує... (М. Олійник «Дочка Прометея»)

5. Вкажіть, у яких із наведених нижче прикладів йдеться про сприйняття? За якими ознаками Ви це встановили?

А. Необхідною умовою досягнення високих спортивних результатів є наявність у спортсмена добре розвинутих деяких «відчуттів»: відчуття м'яча у футболістів, відчуття води у плавців, відчуття планки у стрибунів у воду тощо.

Б. Князь Андрій ... милувався тим дубом, якого він шукав. Старий дуб, весь змінений, розкинувшись шатром соковитої, темної зелені, млів, трохи похитуючись у промінні вечірнього сонця Крізь сторічну жорстку кору без сучків пробилося соковите, молоде листя, так що не вірилося, що цей старий породив їх.

В. Ванько перевів погляд на темне вікно, в якому мигтіло віддзеркалення його свічки, і швидко уявив собі свого діда Костянтина Макаровича, котрий служить нічним сторожем у панів Жіваревих. Цей маленький, худий, але незвичайно моторний і рухливий дідок, років шістдесяти п'яти, з обличчям, яке постійно усміхається, і п'яними очима...

6. Вкажіть, які з наведених нижче тверджень правильні, а які – ні.

А. Сприйняття – це віддзеркалення окремого подразника.

Б. У людини і тварин здатність рецепторів уловлювати сигнали обмежена.

В. Для сприйняття характерна безпосередня дія предметів на органи чуття.

Г. Сприйняття оточуючого частково залежить від культури і досвіду.

Д. При сприйнятті мозок людини діє шляхом послідовної перевірки гіпотез.

Е. Наочність і структурність не належать до властивостей сприйняття.

Є. Цілісність, константність, вибірковість є властивостями сприйняття.

Ж. При тлумаченні елементів сприйняття мозок вибирає найскладніший варіант.

З. Апперцепція – це сприйняття разом із думкою про нього.

7. Вкажіть, у яких прикладах йдеться про сприйняття. За якими ознаками Ви це встановили?

А. Викладач показує техніку виконання вправи, а студенти спостерігають за ним.

Б. Футболіст веде м'яча і виконує удар по воротах без зорового контролю за м'ячем.

В. Спринтер, виходячи на старт, уявив, як він зробить ривок зі старту й пройде дистанцію до фінішу.

Г. Студенти виконують завдання біля дошки, а викладач надає рекомендації й оцінює правильність виконання.

Д. Спортсмен вибігає зі старту після пострілу стартового пістолета.

8. Дайте відповідь на запитання, розберіть ситуації.

А. Чи пахне троянда, якщо її ніхто не нюхає?

Б. Доведіть, що око орла бачить далі, але око людини бачить більше в предметах, чим око орла.

В. В чому психологічне значення прислів'я «На смак і колір товаришів немає»?

Г. Приведіть декілька висловів типу «крик моди», «зухвалий жовтий колір одягу» та ін. Яка закономірність відчуттів лежить у цих твердженнях?

Д. У разі втрати слуху у людини загострюється зір і діяльність інших аналізаторів. Про яку закономірність відчуттів говорять дані явища? Дайте пояснення цьому факту.

Е. Відомі випадки, коли сліпонароджені після вдалої операції починали бачити. Чи зможуть вони відразу після операції тільки за допомогою зору визначити, який предмет є кубом, який – кулею, якщо за допомогою дотику вони це уміють робити? Дайте обґрунтування відповіді.

Є. На малюнку трирічної дитини схематично зображена людина: ніс і вуха відсутні, а виділені рот і язик зображені зовні обличчя, а язик, до того ж – зовні рота. Який недолік дитячого сприйняття виявляється в даному випадку?

Ж. Чому, слухаючи музику, ми сприймаємо не окремі звуки, а мелодію. Вона залишається тією ж самою, якщо її виконує симфонічний, струнний оркестр або один рояль?

З. Чому в зору найширший діапазон адаптації, а в слуху – мінімальний?

9. Визначте, які властивості сприймання проявляються в наведених прикладах. Обґрунтуйте відповідь.

А. Незнайома жінка, що перебуває серед чоловіків, зовні не надто відмінних один від одного, буде сприйнята яскравіше, ніж тоді, коли вона буде перебувати в групі жінок.

Б. Слухаючи музику, ми сприймаємо не окремі звуки, а мелодію. Вона залишається тією ж самою, якщо її виконує симфонічний або струнний оркестр чи лише один рояль.

В. Якщо предмет сприймання на деякій відстані прибрати від сприймаючого, то відображення предмета на сітківці зменшиться як у довжину, так і завширшки, тобто зменшиться його площа, а тим часом у сприйнятті образ зберігає в певних межах приблизно ту ж постійну, властиву предметові величину.

Г. Гете відзначав, що темний предмет здається меншим за світлий, якщо обидва мають однакову величину. При одночасному сприйнятті білого кола на чорному тлі й чорного кола того ж діаметру на білому тлі останнє здається приблизно на 1/5 меншим за перше. Вони будуть здаватися рівними, якщо чорне коло зробити більшим.

Д. Рекламні щити на вулицях спеціально роблять більш барвистими і яскравими.

Е. Людина з рухливим і виразним обличчям та багатою жестикуляцією, котра знаходиться серед людей з бідною мімікою і пантомімікою, справляє більш сильне враження.

10. Поясніть закономірності сприйняття, які проявляються у наведених нижче прикладах.

А. Людина несе зв'язку з десяти книг, кожна з яких важить 300 г. Чи помітить вона, що зв'язка стала важчою, якщо підкласти їй брошуру вагою у 80 г?

Б. Літак, «спійманий» променями прожекторів, нерідко втрачає управління і збивається з курсу

4.5. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості»

Тема 1. Предмет, завдання та методи психології особистості Особистість у системі сучасного наукового знання Предмет та основні завдання сучасної психології особистості Принципи психології особистості Методи дослідження особистості Зв'язки психології особистості з іншими галузями психології.

Тема 2. Структура особистості в різних концепціях Визначення понять «концепція», «особистість», «структура особистості» Ідеї структури особистості у філософських ученнях про душу. Структура особистості у різних зарубіжних психологічних концепціях Структура особистості у вітчизняних психологічних концепціях.

Тема 3. Формування і розвиток особистості. Поняття про особистість. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Фактори впливу на формування особистості. Розвиток особистості: концепції, рушійні сили, специфіка протиріч.

Тема 4. Структурно-функціональні характеристики особистості. Розвиток поглядів на структуру особистості у вітчизняній психології. Основні компоненти структури особистості З. Фрейда. Основні компоненти структури особистості К. Юнга Теорія особистості Е. Фромма.

Тема 5. Спрямованість особистості. Поняття спрямованості особистості, її види та форми. Типи особистісної спрямованості. Основні складові спрямованості.

Тема 6. Самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Поняття про самосвідомість, етапи розвитку, її компоненти, функції та форми. Я-концепція як прояв самосвідомості. Поняття про рефлексію та її взаємозв'язок зі свідомістю. Основні компоненти рефлексії, її типи, функції та види. Значення рефлексії у процесах саморегуляції.

Тема 7. Індивідуально-психологічні характеристики особистості. Темперамент: історія учень, властивості і типи. Структура характеру. Індивідуальні і типові риси характеру. Задатки і здібності. Роль спадковості і соціального середовища у розвитку людських здібностей.

Тема 8. Психологічна стать як детермінанта розвитку особистості. Основні теоретичні положення психологічної статі. Проблематика статі: виникнення та генеза. Психологічні поняття, суміжні з поняттям «гендерно-статева ідентичність». Особливості гендерно-статевої ідентичності. Поняття «андрогінність», «маскулінність», «фемінність».

Тема 9. Відхилення у розвитку особистості. Поняття «особистість» та «відхилення». Чинники «відхилення» у розвитку особистості. Умови нормального психічного розвитку. Фактори недорозвитку психічних функцій.

Тема 10. Особистість у соціумі. Соціалізація в інтерпретації З. Фрейда та його послідовників. Соціалізація особистості. Ролі та рольові очікування.

Тема 11. Життєвий шлях і життєвий світ особистості. Міждисциплінарний характер категорії «життєвий шлях особистості». Життєвий шлях особистості та його структурні складові. Життєвий світ особистості як філософська категорія. Життєві цінності людини та мотивація до пріоритетності.

4.6. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психологія особистості»

1. Предмет психології особистості та її зв'язки з іншими галузями психології. Роль психології особистості в оптимізації людського життя. Основні завдання сучасної психології особистості. Людина як особистість: психологічний зміст.
2. Психологічна характеристика власної особистості та індивідуальності. Співвідношення соціального і біологічного у розвитку особистості. Психологічна характеристика структури особистості у сучасній психології.
3. Рушійні сили розвитку особистості. Принципи дослідження особистості. Передумови виникнення особистості. «Людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість» – визначення понять.
4. Гештальтпсихологія і теорія поля К. Левіна. Когнітивна психологія особистості.
5. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Індивідуальна психологія А. Адлера.
6. Аналітична психологія К.-Г. Юнга.
7. Неофрейдизм і теорії особистості К. Горні, Е. Фромма, Г. Саллівена.
8. Феноменологічна теорія К. Роджерса.
9. Екзистенціально-гуманістичні моделі особистості В. Франкла, А. Маслоу, Р. Мея.
10. Соціальні детермінанти розвитку особистості у концепції А. Адлера. Типологія особистості за К.-Г. Юнгом.
11. Невротична особистість у концепції К. Горні. Розуміння досвіду у концепції К. Роджерса. Мотиваційна психологія Г. Меррея. Історія розвитку логотерапії В. Франкла. Характеристика піраміди мотивів А. Маслоу.
12. Стратегії дослідження і розвитку власної особистості. Передумови виникнення особистості. Епігенетична концепція розвитку Е. Еріксона. Періодизація розвитку особистості в концепції Д. Б. Ельконіна. Концепція когнітивного розвитку Ж. Піаже.
13. Головні компоненти структури особистості З. Фрейда. Головні компоненти структури особистості К. Юнга. Головні компоненти структури особистості Е. Берна. Співвідношення матеріальних і духовних потреб. Теорія оптимальної мотивації, когнітивного дисонансу та вчинкова модель.
14. Інтереси, прагнення, настанови. Плідні і неплодні особистісні орієнтації. Самосвідомість та її рівні. Психологічні властивості самосвідомості. Самооцінка як центральний компонент самосвідомості, її функції. Образ “Я” як мотиваційне ядро особистості.
15. Формування Я-концепції особистості. Рівень домагань. Я-концепція у різних психологічних теоріях. Захисні механізми психіки. Психологічні засоби коригування самооцінки та рівня домагань. Рефлексивні характеристики особистості. Індивідуально-психологічні характеристики особистості.
16. Умови розвитку здібностей та підвищення самоефективності. Стать біологічна і психологічна. Психологія статевих відмінностей. Типовий чоловічий і типовий жіночий образ у колективній свідомості. Статева ідентичність у структурі Я-концепції. Умови формування психологічної статі. Засоби розвитку власної маскулінності чи фемінінності.
17. Непатологічні відхилення у розвитку особистості. Особистісна норма: ілюзії та дійсність. Шляхи гармонізації власної особистості.
18. Стратегії втечі від свободи за Е. Фроммом. Психологічна допомога при особистісних дисгармоніях. Психотичний, пограничний та невротичний рівні розвитку особистості.
19. Соціалізація особистості, її етапи, види та фактори. Значення спілкування та спільної діяльності для розвитку особистості. Спілкування та спільна діяльність. Бар'єри взаєморозуміння. Ролі та рольові очікування.
20. Самотність і потреба у приватності. Поняття життєвого шляху; спосіб і стиль життя. Прогнозування майбутнього: життєві плани, цілі, перспективи. Сенс життя у логотерапії В. Франкла. Простір і час життєвого світу особистості. Психологічний вік особистості.

4.7. Перелік тестових завдань з навчальної дисципліни «Психологія особистості»

1. Хто із зарубіжних психологів запропонував одне з перших визначень особистості?
 - а) Г. Олпорт;
 - б) А. Адлер;
 - в) З. Фрейд;
 - г) В. Франкл;
 - д) Р. Ассаджиолі.
2. Персонологія – це наука про:
 - а) взаємостосунки в колективі;
 - б) про людину;
 - в) характерні риси особистості ;
 - г) особистість.
3. Автором індивідуальної психології прийнято вважати:
 - а) В. Франкла;
 - б) Е. Кречмера;
 - в) А. Адлера;
 - г) Г. Олпорта;
 - д) К. Левіна
- 4.Спосіб розуміння, тлумачення будь-якого предмету, явища, процесу, головний погляд на предмет чи явище, керівна ідея для їх систематичного висвітлення – це: а) теорія;
 - б) концепція;
 - в) парадигма;
 - г) метод.
5. Особистістю зазвичай називають людину, яка відрізняється від інших людей стійкими психологічними властивостями і певними, послідовними вчинками:
 - а) у реальному житті;
 - б) у класичному психоаналізі З. Фрейда;
 - в) в аналітичній теорії К. Юнга;
 - г) теорії оперантного підкріплення Б. Скінера.
6. С.Д. Максименко (перший завідувач кафедри психології нашого університету, який з 90-х років очолює інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України) в монографії «Генеza здійснення особистості» визначає особистість як:
 - а) форму існування психіки людини, яка являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності і саморегуляції та має свій унікальний і неповторний внутрішній світ;
 - б) соціально зумовлену систему психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин.
 - в) комплекс внутрішніх умов і механізмів, які зумовлюють сталість, специфічність і організацію поведінки особи, а головні складові цієї системи: мотиви, потреби, переконання і, в широкому розумінні, також інтелект, здібності, темперамент;
 - г) цілісність вроджених і набутих психічних властивостей, які характеризують індивіда і роблять його унікальним.
7. Психологія вивчає такі ключові аспекти особистості як:
 - а) особистість як об'єкт виховання та навчання;
 - б) особистість як член соціальних і демографічних груп населення, мас, класів усього суспільства;
 - в) закономірності розвитку й формування особистості;
 - г) теорії особистості
8. Серед перелічених груп факторів на формування особистості впливають:
 - а) соціальне середовище, виховання, самовиховання, спадкові дані;
 - б) соціальне середовище, виховання, характер, особливості функціонування нервової системи;
 - в) сім'я, виховання, самовиховання, особливості розвитку органів чуття;

г) усі відповіді вірні

9. Рушійними силами розвитку особистості є:

- а) вирішення протиріч;
- б) внутрішні протиріччя;
- в) виникнення протиріч;
- г) мотивація

10. Вищий регулятор поведінки - це:

- а) переконання
- б) світогляд
- в) установка
- г) інтерес

11. Система вироблених стійких переконань людини це визначення якої психологічної категорії?

- а) емоції
- б) темперамент
- в) характер
- г) світогляд

12. Спрямованість на відповідну діяльність, потреба в ній – це:

- а) схильність
- б) здатність
- в) обдарованість
- г) задатки

13. Суб'єктивне осмислення, переживання статевої ролі, своєрідна єдність статевого самоусвідомлення та поведінки – це:

- а) статева ідентичність
- б) статева належність
- в) статеве виховання
- г) статева просвіта

14. Американський дослідник, який запропонував у 70-ті роки відому класифікацію типів гендерної поведінки

- а) Гудек
- б) Бергер
- в) Бем
- г) Маслоу

15. Найважливіша характеристика особистості, яка виявляється у цілеспрямованій діяльності, що реалізує потреби суб'єкта під час взаємодії з оточуючим середовищем:

- а) активність;
- б) цілісність;
- в) стійкість;
- г) мотив.

16. Найвищий рівень розвитку суб'єкта суспільно-історичної діяльності, що досяг його завдяки праці, мові, свідомості відбито у понятті

- а) людина
- б) індивід
- в) індивідуальність
- г) особистість

17. Поняття особистість використовується для позначення:

- а) окремого представника людського роду, який конкретно втілює інтегральну єдність біологічних, соціальних і духовних характеристик людини;
- б) неповторності кожної окремої людини в її тілесних, соціальних і духовних якостях, здібностях, талантах, самостійній діяльності, житті у цілому;

в) системи відносно стійких соціально-психічних якостей людини, що породжені соціальним середовищем і здатні розвиватися у процесі активної трудової діяльності та спілкування з іншими людьми.

г) представника біологічного роду «Homo Sapiens», носія індивідуально своєрідних психофізичних рис

18. Індивід, що набув досвіду в результаті соціалізації, долучений до системи суспільних відносин – це

а) людина

б) індивід

в) індивідуальність

г) особистість

19. відрізняє одну людину від іншої через усе різноманіття характеру, здібностей, інтересів тощо така дефініція, як:

а) людина

б) індивід

в) індивідуальність

г) особистість

20. Не відносять до *біологічних передумов* розвитку особистості:

а) спадкові якості, вік, стать

б) генетичні підструктури

в) темперамент, задатки й патологічні утворення

г) середовище

21. Не відносять до *соціальних умов* розвитку особистості:

А) патологічні утворення

Б) спілкування

В) самовиховання

Г) діяльність

22. Провідною соціальною умовою розвитку особистості є

а) виховання

б) середовище

в) спілкування

г) діяльність

23. Зміну ваги мозку відносять до:

а) морфологічного рівня

б) біохімічного рівня

в) фізіологічного рівня

г) психічного розвитку

24. Представники якого підходу наголошують, що розвиток особистості детермінують емоції, потяги, мотиви, пізнавальна сфера як повністю спонтанний процес

а) психогенетична теорія

б) соціогенетичний підхід

в) біогенетичний підхід

г) теорія провідної діяльності

25. Визначте, для якої вікової категорії відноситься запропонований ідеал: «конкретна людина, яка викликає бажання наслідувати її зачіску»

А) молодший шкільний вік

Б) підлітковий вік

В) юнацький вік

Г) середній вік

26. Визначте, до якої класифікації відносять перелік таких інтересів: літературні, мистецькі

а) за предметним змістом

б) за метою

в) за широтою

г) за стійкістю

27. Визначте, до якої класифікації відносять перелік таких інтересів: безпосередні чи опосередковані

а) за предметним змістом

б) за метою

в) за широтою

г) за стійкістю

28. Визначте, яка з запропонованих категорій у повній мірі є складовою світогляду особистості є її

а) мотиви

б) цілі

в) інтереси

г) переконання

29. Які потреби у ієрархії піраміди потреб А. Маслоу знаходяться між пізнавальними потребами та само актуалізацією

а) естетичні потреби

б) потреба в повазі

в) потреба в приналежності і любові

г) потреба у безпеці

30. Цінності, що визначають спосіб поведінки людини незалежно від мети – це

а) інструментальні цінності

б) термінальні цінності

в) ціннісні орієнтації

г) життєва перспектива

31. Емоційно привабливі переконання, які відображають її оптимальний, прийнятний стан існування особистості і визначають вибір прийнятних для неї способів реалізації мети – це

а) інструментальні цінності

б) термінальні цінності

в) ціннісні орієнтації

г) життєва перспектива

32. Елемент мотиваційної структури особистості, на підставі яких вона здійснює вибір соціальних установок, цілей, мотивів конкретної діяльності – це

а) інструментальні цінності

б) термінальні цінності

в) ціннісні орієнтації

г) життєва перспектива

33. Оберіть рядок, у якому представлено інструментальні цінності

а) свобода, зріла любов, почуття досягнутого

б) національна безпека, соціальне визнання

в) справжня дружба; комфортне життя

г) охайний, сміливий, креативний

34. Оберіть рядок, у якому представлено термінальні цінності

а) самоповага, мудрість

б) амбітний, умілий

в) охайний, сміливий,

г) незалежний, інтелектуальний

д) логічний, самокерований

35. Для особистості, що само актуалізується не властиві такі якості:

а) стресостійкість

б) творчість;

в) конформізм

г) нонконформізм

4.8. Перелік практичних завдань з дисципліни «Психологія особистості»

1. Оберіть положення, яке характеризує психоаналітичне розуміння джерела активності особистості: 1) зовнішні стимули підтримують розвиток людини, але єдина рушійна сила її поведінки – тенденція актуалізації; 2) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 3) основним джерелом активності особистості є система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) особистість активна за своєю природою (життя – форма руху) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) основним джерелом активності особистості є підкріплення її відповідних дій.

Обґрунтуйте власну думку.

2. Серед наведених особливостей поведінки людини, що характеризують її або як індивіда, або як особистість, зазначте такі, що характеризують її як особистість: 1) інтереси, здібності, старанність, збудливість, інтроверсія; 2) темперамент, потреби, сміливість, музичні здібності, інтелект; 3) наполегливість, відповідальність, інтернальність, переконання, спрямованість; 4) розум, чудова дикція, інтереси, здібності, низька адаптація до темряви; 5) чуйність, приємний голос, ідеали, принципи, висока сенсорна чутливість.

Обґрунтуйте власну думку.

3. Поясніть, про що свідчать установлені в емпіричному дослідженні факти. Досліджувані, в яких попередньо визначили показники сили і слабкості нервової системи, протягом 40 хвилин неперервно здійснювали складні обчислення «про себе». Виявилося, що люди із слабкою нервовою системою, починаючи з 35-ї хвилини експерименту, робили помилки, зменшували кількість обчислень. Досліджувані з сильною нервовою системою, навпаки, спочатку обчислювали повільно, а потім прискорювали дії. Проте за 40 хвилин і «сильні», і «слабкі» виконали практично однаковий обсяг роботи (за П. М'ясоїдом).

4. Розкрийте сутність формули О. М. Леонтьєва «зсув мотиву на мету». Зазначте, яке з наведених тверджень характеризує біхевіористичне розуміння джерела розвитку особистості: 1) зовнішні стимули підтримують розвиток людини, але єдина рушійна сила її поведінки – тенденція актуалізації; 2) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 3) основним джерелом активності особистості є система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) особистість активна за своєю природою (життя – форма руху) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) основним джерелом активності особистості є підкріплення її відповідних дій.

Обґрунтуйте власну думку.

5. Серед наведених особливостей поведінки людини, що характеризують її або як індивіда, або як особистість, зазначте такі, що характеризують її як індивіда: 1) тип вищої нервової діяльності, органічні потреби, задатки, висока сенсорна чутливість; 2) емоційна збудливість, чудова дикція, чуйність, наполегливість; 3) низька адаптація до темряви, уважність, красива хода, правдивість; 4) інтереси, розум, сміливість, старанність; 5) чітка координація рухів, швидка реакція, працьовитість, пластичність.

Обґрунтуйте власну відповідь.

6. Зазначте, яке з наведених тверджень характеризує розуміння джерела активності особистості на основі концепції рис особистості: 1) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 2) основним джерелом активності особистості є культурні та соціальні впливи, які без участі свідомості формують у людини певні підсвідомі потяги, що допомагають їй пристосуватися до соціальних вимог; 3) основне джерело активності особистості — система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) основним джерелом активності особистості є стійкі нейропсихічні структури, які у разі появи певних стимулів дають імпульс відповідним вчинкам; 5) активність людини зумовлена низкою внутрішніх процесів (наприклад, потягів, інстинктів, потреб), які часто діють на рівні, нижчому за поріг свідомості.

Обґрунтуйте власну думку.

7. Зазначте, яке з наведених тверджень характеризує розуміння джерела активності особистості з позиції гуманістичної психології: 1) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 2) активність особистості зумовлена особливостями взаємодії потреб, потенційних можливостей позитивного зростання, вдосконалення та оточення; 3) активність людини зумовлена позитивним підкріпленням її відповідних дій; 4) особистість активна за своєю природою (жити – бути активним) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) єдина рушійна сила поведінки – тенденція актуалізації.

Обґрунтуйте власну думку.

8. Поясніть, про що свідчать установлені в дослідженні факти. Дослідження 40 пар розлучених близнюків, серед яких 27 пар виховували родичі батьків, а 13 – чужі люди, виявили подібність їхнього інтелекту. Проте у другому випадку вона була значно меншою, ніж у першому.

9. Чи є правильним твердження, що активність людини зумовлена низкою внутрішніх процесів (наприклад, потягів, інстинктів, потреб), які часто діють на рівні, нижчому за поріг свідомості. *Обґрунтуйте власну відповідь.*

10. Зазначте, яке з наведених тверджень характеризує когнітивний підхід до визначення джерела розвитку особистості: 1) зовнішні стимули підтримують розвиток людини, але єдина рушійна сила її поведінки – тенденція актуалізації; 2) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 3) основним джерелом активності особистості є система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) особистість активна за своєю природою (життя – форма руху) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) основним джерелом активності особистості є підкріплення її відповідних дій. *Обґрунтуйте власну думку.*

4.9. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

Тема 1. Введення у психодіагностику. Предмет, мета, завдання та принципи психодіагностики. Структура психодіагностики та сфери застосування. Основні діагностичні підходи. Тестування інтелекту як передумова розвитку психодіагностики. Розвиток особистісного (не інтелектуального) тестування. Історія психодіагностики.

Тема 2. Загальні проблеми психодіагностичної теорії і практики. Сучасні проблеми розвитку психодіагностики. Перспективи психодіагностичної теорії і практики. Актуальний стан та перспективи розвитку психодіагностики в Україні. Донаукове використання психодіагностичних процедур. Комп'ютеризовані психодіагностичні тести. Особливості гуманізації психодіагностичної діяльності. Реалізація принципу коректності при розробці психодіагностичних методик. Соціокультурні аспекти психодіагностики.

Тема 3. Класифікація і характеристика основних психодіагностичних методик. Формалізовані методи психодіагностики. Тести: класифікація, вимоги до проведення і підрахунку результатів. Особистісні опитувальники: класифікація, вимоги до їх створення, організації, обробки результатів. Особливості проведення і обробки результатів проєктивних методик. Види проєктивних методик.

Тема 4. Основні вимоги до психодіагностичних методик як до інструментів практичної роботи. Шкалювання. Види вимірювальних шкал. Репрезентативність завдань тесту. Істинний показник. Похибка вимірювання. Етапи створення тесту. Методи формулювання психодіагностичного висновку (звіту, діагнозу). Етичні аспекти психодіагностичного процесу.

Тема 5. Діагностика інтелектуального розвитку. Класифікація основних методів психодіагностики інтелекту. Тест Біне-Сімона – родоначальник сучасних методів визначення рівня інтелекту. Робота психолога з конкретними тестами для визначення рівня інтелекту: Г. Айзенка, Дж. Равена. Технологія використання методики Д. Векслера у вивченні інтелекту особистості. Основні підходи до вимірювання інтелекту. Теорії структури інтелекту. Ієрархічні теорії структури інтелекту. Моделі інтелекту за Терстоуном, Гілфордом, Айзенком, Кеттеллом, Стернбергом. Розподіл тестових оцінок інтелекту. Інтелект і спадковість. Інтелект і біологічне

середовище. Інтелект і статеві відмінності. Інтелект та харчування. Інтелект і соціокультурне середовище. Відмінності в інтелекті, обумовлені віком. Відмінності в інтелекті, обумовлені кількістю дітей у сім'ї та черговістю їх народження.

Тема 6. Діагностика креативності. Поняття креативність у контексті психодіагностики. Підходи до вивчення рівня креативності. Психодіагностичні методики, що діагностують рівень креативності. Критика тестів креативності.

Тема 7. Діагностика властивостей особистості. Поняття про риси особистості як про змінні, що фіксують інтегральну стратегію поведінки людини. Особливості конституційних, індивідуальних та особистісних рис. Види, форми опитувальників, представлення результатів. Достовірність особистісних опитувальників і фактори, що впливають на неї. Фальсифікація та установки на відповіді. Розуміння питань і варіативність відповідей. Узагальнений аналіз факторів, що детермінують відповідь. Особистісні опитувальники та теорії особистості. Робота з тест-опитувальником Я. Стреляу, інтерпретація, валідність та надійність отриманих даних. Характеристики особистісного опитувальника Р. Кеттелла, опитувальника Г. Айзенка, методики ММРІ, тест-опитувальника Г. Шмішека. Робота з методиками «САН», «Шкала самооцінки» Ч. Спілбергера та Ю. Ханіна, «Шкала пошуку відчуттів» М. Цуккермана, тест конфліктності К. Томаса. Поняття про мотиви та мотивацію у вітчизняній і зарубіжній психології. Об'єкт та методи психодіагностики мотивації. Основні показники мотивації. Поняття про прямі та непрямі методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості. Методики для вимірювання мотивів і мотивації. Діагностика мотивації досягнень. Робота з тестами, що визначають мотивацію особистості: «Тестом гумористичних фраз», методикою оцінки рівня домагань Ф. Хоппе.

Тема 8. Діагностика психічних процесів станів та властивостей. Робота психолога з методиками діагностування особливостей пам'яті («Упізнавання фігур», методика визначення короткострокової пам'яті, «Оперативна пам'ять», «Образна пам'ять», «10 слів» та ін.), уваги («Коректурна проба», «Таблиці Шульте», «Розподіл чисел», «Червоно-чорна таблиця», «Методика Мюнстерберга» та ін.), логічного мислення («Прості аналогії», «Складні аналогії», «Порівняння понять», «Числові ряди»).

Тема 9. Психодіагностика міжособистісних стосунків. Об'єкт і методи психодіагностики міжособистісних стосунків. Види методів психодіагностики міжособистісних стосунків. Класифікація методів психодіагностики міжособистісних стосунків та її обґрунтування. «Межі» застосування методів психодіагностики міжособистісних стосунків у малих і великих групах. Соціометричне дослідження міжособистісних стосунків. Робота з методиками Р. Жіля та Т. Лірі, а також проєктивними методиками «Моя сім'я», «Сім'я, яку мені хотілось би мати» і тестом М. Люшера для діагностики проблем сімейного спілкування.

Тема 10. Проєктивні методики діагностики особистості. Передісторія проєктивної діагностики. Історія проєктивної психодіагностики. Проєкція: від феномена до принципу дослідження. Проєкція як психологічний феномен. Проєктивна гіпотеза та проєктивні методики, їх види і класифікація. Роль стимулу у проєктивних методиках. Особливості розробки, застосування та використання результатів проєктивних методів. Класифікація проєктивних методів. Види проєктивних методів. Методики Г. Роршаха, Г. Мюррея, С. Розенцвейга, М. Люшера та ін. Історія створення та розвитку малюнкових тестів. Внесок у малюнкове тестування Ф. Гудинаф, К. Маховер, В. Вульфа, А. Захарова. Робота психолога з тестами «Намалюй людину», «Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї» «Будинок – дерево – людина».

Тема 11. Психодіагностика в контексті психологічної допомоги особистості. Візуальна психодіагностика та її застосування у психологічній практиці. Вимоги до використання методів візуальної психодіагностики в роботі практичного психолога. Прогностична цінність методів візуальної психодіагностики. Вплив соціально-психологічних еталонів і стереотипів на результати дослідження психологом невербальних засобів комунікації особистості. Використання даних візуальної психодіагностики для оптимізації управлінської діяльності, формування атракції у процесі знайомства і спілкування з людьми, нормалізації мікроклімату у колективі, підвищення особистісного статусу, визначення істинного смислу вчинків і висловлювань людей.

4.10. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психодіагностика»

Перелік питань з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Предмет, мета, завдання та принципи психодіагностики. Структура психодіагностики та сфери застосування. Основні діагностичні підходи
2. Методи психодіагностики та їх класифікація
3. Сучасні проблеми розвитку психодіагностики
4. Перспективи психодіагностичної теорії та практики
5. Психодіагностика інтелекту. Шкала інтелекту Стендфорд-Біне: сутність, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Векслера: опис шкал, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Кауфмана: оціночна батарея Кауфмана для дітей, тест інтелекту підлітків і дорослих, короткий тест інтелекту Кауфмана
6. Вербальний і емоційний інтелекти: природа, значення для людини, діагностичні методики
7. Психологічні методики, що визначають акцентуації характеру
8. Психодіагностика рис особистості
9. Проективні методики: особливості застосування та інтерпретації
10. Психодіагностика психоемоційних станів
11. Психодіагностика психічних процесів
12. Психодіагностика міжособистих взаємин у колективі
13. Психодіагностика конфліктності особистості
14. Психодіагностика комунікативної сфери
15. Психодіагностика готовності до навчання у школі
16. Психодіагностика професійної спрямованості особистості
17. Етичні принципи психодіагностики
18. Основні критерії психологічних тестів
19. Психодіагностика самооцінки особистості
20. Психодіагностика девіантної поведінки

Перелік тестових завдань з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Автор терміну «психометрика»:
 - а) Г. Роршах;
 - б) Кречмер;
 - в) Х. Вольф;
 - г) Ф. Гальтон.
2. Який вид валідності відображає міру відповідності (репрезентації) завдань досліджуваній психічній якості:
 - а) емпірична;
 - б) змістовна;
 - в) очевидна;
 - г) прогностична.
3. Який вид валідності відповідає уявленню про сферу використання, результативність та прогностичну цінність методики, що виникають у досліджуваного або користувача психодіагностичною інформацією, які не мають специфічних відомостей про характер використання та можливості даної методики:
 - а) емпірична;
 - б) змістовна;
 - в) очевидна;
 - г) прогностична.
4. Які види валідності об'єднує емпірична валідність:
 - а) поточна і прогностична;
 - б) конструктивна і критеріальна
 - в) конвергентна і дискримінативна;

- г) варіанти а і б.
5. Які види валідності належать до критеріальної валідності:
- а) поточна і прогностична;
 - б) очевидна і змістовна;
 - в) конвергентна і дискримінативна;
 - г) конструктна і критеріальна.
6. Що забезпечує точність вимірювань, які здійснюються за допомогою методики, а також сталість її результатів під впливом сторонніх випадкових факторів, що не є об'єктами дослідження:
- а) валідність методики;
 - б) стандартизованість методики;
 - в) надійність методики;
 - г) вірогідність методики.
7. Яка вимога забезпечує відповідність психодіагностичного інструменту психічній якості, що вимірюється, тобто здатність тесту вимірювати саме ті характеристики, які необхідно вимірювати:
- а) валідність методики;
 - б) стандартизованість методики;
 - в) надійність методики;
 - г) вірогідність методики.
8. Термін «психодіагностика» ввів:
- а) Г. Роршах;
 - б) Кречмер;
 - в) Х. Вольф;
 - г) Ф. Гальтон.
9. Математизована технологія створення стандартизованих вимірюючих діагностичних методик:
- а) математична статистика;
 - б) теорія ймовірностей;
 - в) психометрика;
 - г) інформатика.
10. Підсумком діагностичної роботи є:
- а) психологічний анамнез;
 - б) постановка психологічного діагнозу;
 - в) психологічна консультація;
 - г) психотерапія.
11. На яку категорію орієнтуються у постановці психологічного діагнозу:
- а) стандарт;
 - б) типовість;
 - в) ГОСТ;
 - г) норма.
12. Якими методами реєструють діагностичні показники за допомогою приладів реєстрації дихання, пульсу, шкірно-гальвінічних реакцій, м'язового тону тощо:
- а) апаратурні поведінкові методи;
 - б) приборні психофізіологічні методики;
 - в) контент-аналіз;
 - г) методики суб'єктивного шкалування.
13. За допомогою яких методик діагностують елементарні психічні реакції (наприклад, почуття рівноваги, психомоторну координацію) і властивості нервової системи:
- а) апаратурні поведінкові методи;
 - б) приборні психофізіологічні методики;
 - в) контент-аналіз;
 - г) методики суб'єктивного шкалування.

14. Який метод застосовується за наявності однозначно зафіксованого матеріалу спостереження, коли підраховується частота елементів, фактів (одиниць аналізу) в матеріалі спостереження, а потім за співвідношенням цих частот робляться психологічні висновки:
- а) апаратурні поведінкові методи;
 - б) приборні психофізіологічні методики;
 - в) контент-аналіз;
 - г) методики суб'єктивного шкалування.
15. Які методики – це тести з вільною відповіддю, в яких інструкція і тестові стимули настільки невизначені, що допускають вибір відповіді в широких межах, породжують процеси фантазії, уяви в яких розкриваються певні характеристики суб'єкта:
- а) методики суб'єктивного шкалування;
 - б) індивідуально-орієнтовані (ідеографічні техніки);
 - в) проективні техніки;
 - г) тести опитувальники.
16. В якому методі дослідник дотримується чіткої методики: він знає, які факти в поведінці обстежуваного реєструвати, і як на основі цих фактів проводити оцінку діагностичних змінних?
- а) об'єктивні тести;
 - б) індивідуально-орієнтовані (ідеографічні техніки);
 - в) стандартизоване аналітичне спостереження;
 - г) тести опитувальники.
17. В якому виді спостереження обстежувані знають про те, що за ними спостерігають (не з дослідницькою метою):
- а) відкрите;
 - б) закрите;
 - в) включене;
 - г) невключене.
18. Який вид спостереження передбачає, що обстежувані не підозрюють, що хтось спостерігає за їх діяльністю:
- а) відкрите;
 - б) закрите;
 - в) приховане;
 - г) невключене.
19. Синонім «тривалий метод» дослідження:
- а) онтогенетичний;
 - б) лонгітюдний;
 - в) генетичний;
 - г) психометричний.
20. Анкетування належить до:
- а) організаційних методів дослідження;
 - б) експериментальних методів дослідження;
 - в) емпіричних методів дослідження;
 - г) інтерпретаційних методів дослідження.
21. Термін кореляція означає:
- а) єдність;
 - б) зв'язок;
 - в) тотожність;
 - г) відповідність.
22. Як називається здатність тесту диференціювати обстежуваних за визначеними групами (на підставі розподілу показників):
- а) категоризація;
 - б) диференційованість;

- в) класифікація;
 - г) дискримінативність.
23. Відома американська авторка фундаментальної праці «Психологічне тестування»:
- а) Е. Голубєва;
 - б) Г. Фрейд;
 - в) А. Анастасі;
 - г) І. Равич-Щербо.
24. Хто розпочав у Лондоні вимірювати антропометричні (фізичні, функціональні, психічні) особливості людини:
- а) В. Вундт;
 - б) Г. Еббінгауз;
 - в) Ф. Гальтон;
 - г) Р. Кеттелл.
25. З якого віку потрібна згода людини на психодіагностичне обстеження:
- а) 14 років;
 - б) 16 років;
 - в) 18 років;
 - г) 10 років;
26. Як називають якість вимірювальної методики, яку розуміють як регламентованість процедури її проведення (уніфікованість інструкцій, бланків, способів реєстрації результатів, умов проведення обстеження, наявність характеристик досліджуваних, для яких призначена методика), визначеність єдиного критерію оцінки результатів діагностичного вимірювання:
- а) валідність;
 - б) стандартизованість;
 - в) надійність;
 - г) дискриптивність.
27. Автор соціометрії:
- а) Р. Дарендорф;
 - б) М. Мід;
 - в) Дж. Кулі;
 - г) Дж. Морено.
28. Тест «Прогресивні матриці» Дж. Равена (кольоровий варіант) призначений для людей до:
- а) 9 років;
 - б) 89 років;
 - в) 49 років;
 - г) 69 років.
29. Скільки субтестів містить тест вимірювання інтелекту Д. Векслера (дитячий варіант):
- а) 9;
 - б) 12;
 - в) 11;
 - г) 7.
30. Якого субтесту не містить дорослий варіант тесту інтелекту Д. Векслера:
- а) «Арифметика»;
 - б) «Словниковий запас»;
 - в) «Лабіринт»;
 - г) «Знаходження подібностей».
31. Тест діагностики креативності запропонував:
- а) Дж. Гілфорд;
 - б) С. Меднік;
 - в) Д. Богоявленська;
 - г) К. Юнг.
32. Методику «Креативне поле» запропоновано:

- а) В. Моляко;
- б) М. Холодна;
- в) М. Пірен;
- г) Д. Богоявленська.

33. Автори методики КОЗ-2:

- а) С. Максименко і Н. Чепелєва;
- б) К. Роджерс і Р. Даймонд;
- в) В. Семиченко і В. Болтівець;
- г) В. Синявський і В. Федоришин.

34. В малюнковому тесті С. Розенцвейга досліджується реакція на:

- а) спонтанність;
- б) агресивність;
- в) фрустрацію
- г) відповіді в і б.

35. Поділ особистості на інтерналів та екстерналів здійснюється за критерієм:

- а) тип темпераменту;
- б) локус контролю;
- в) характеріологічний тип;
- г) рівень домагань.

Перелік практичних завдань з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики професійної спрямованості старшокласника
2. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики комунікативної компетентності особистості
3. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики пізнавальної сфери школяра
4. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики мотиваційної спрямованості особистості
5. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики емоційної сфери особистості
6. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики деструктивних форм поведінки підлітка
7. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики міжособистісних взаємин у колективі
8. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики самооцінки особистості
9. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики емоційно-вольової сфери особистості
10. Сформуйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики загальних та спеціальних здібностей особистості

5. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання

Проведення атестаційного екзамену є обов'язковим для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання. Такий захід дозволяє здійснити підсумковий контроль знань за всіма змістовими модулями дисциплін, що входять до змісту програми атестаційного екзамену. Максимальна кількість балів за випускний екзамен – 100 балів. Екзамен проводиться у письмовому вигляді і включає: три теоретичні питання, три практичні завдання, 10 тестових питань.

Теоретичне питання оцінюється від 0 до 20 балів за наступними критеріями:

15-20 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя та наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
10-14 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя без наведення прикладів практичного застосування у професійній діяльності
8-13 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням без наукового підґрунтя проте із наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
1-7 балів	Теоретичне питання розкрито, проте мають місце суттєві методологічні помилки, недостатнє володіння теоретичним матеріалом
0 балів	Відсутня відповідь на теоретичне питання

Практичне завдання оцінюється від 0 до 10 балів за наступними критеріями:

7-10 балів	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя та наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
4-6 балів	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя проте без наведення прикладів практичного застосування у професійній діяльності
1-3 бали	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням без наукового підґрунтя проте із наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
0 балів	Відсутня відповідь на теоретичне питання

Тестові завдання оцінюється від 0 до 1 балу за наступними критеріями:

1	Відповідь вірна
0	Відповідь хибна

Загальна кількість балів, отримана здобувачами вищої освіти під час атестаційного екзамену, оцінюється шляхом підсумування кількості балів, одержаних за кожне завдання, максимальна кількість – 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	відмінно	5
80-89	B	добре	4
70-79	C		
60-69	D	задовільно	3
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно	2
0-34	F		

A 90-100 балів «відмінно» 5 – якщо здобувач вищої освіти показав різнобічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно правильно його подає, тісно пов'язує теорію з практичною діяльністю, вільно розв'язує задачі,

завдання, правильно відстоює прийняті рішення, виявляє вміння самостійно узагальнювати і викладати матеріал, не допускаючи помилок. Як правило, оцінка «відмінно» виставляється здобувачам вищої освіти, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисциплін, усвідомили їх значення для освітньо-професійної підготовки, проявили творчі здібності у розумінні, поданні і використанні навчального матеріалу.

В, С 70-89 балів «добре» 4 – якщо здобувач вищої освіти показав різнобічні, систематичні і глибокі знання навчального матеріалу, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно правильно його подає, тісно пов'язує теорію з практичною діяльністю, вільно виконує задачі, завдання, правильно відстоює прийняті рішення, виявляє вміння самостійно узагальнювати і викладати матеріал, допускаючи незначні помилки, повне знання навчально-програмового матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, яку рекомендовано програмою. Як правило, оцінка «добре» виставляється здобувачам вищої освіти, які показали системний характер знань із дисциплін та здібності до їх самостійного поповнення й поновлення в процесі подальшої навчальної роботи і професійної діяльності, володіють необхідними вміннями та навичками під час виконання практичних завдань.

Д, Е 50-69 бали «задовільно» 3 – якщо здобувач вищої освіти показав знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і практичної роботи, справляється з виконанням завдань передбачених програмою, допущено погрішності у відповіді на екзамені, відчуються труднощі під час виконання практичних завдань, але володіє необхідними знаннями для їх усунення під керівництвом викладача.

FX 0-49 балів «незадовільно» 2 – якщо здобувач вищої освіти виявив прогалини в знаннях основного навчально-програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, а також відчував значні труднощі в процесі виконання практичної частини екзаменаційного білету.

Результати складання випускного кваліфікаційного екзамену оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вносяться у виписку до диплому, відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно»).

6. Приклади білету атестаційного екзамену

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін
Протокол №10 від «4» лютого 2025 року
Завідувач кафедри

_____ І.О. Петухова

Затверджено Науково-методичною радою
Державного податкового
Університету
Протокол №__ від «__» лютого 2025 р.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

(до атестаційного екзамену)

I. Теоретичне питання (1 питання – 0-20 балів. За теоретичні питання від – до 60 балів).

1. Принципи психологічної науки. Методи психологічного дослідження. Основні вимоги до їх використання. Загальна характеристика методів активного впливу на особистість. Основні проблеми та перспективи розвитку сучасної психології.
2. Предмет психології особистості та її зв'язки з іншими галузями психології. Роль психології особистості в оптимізації людського життя. Основні завдання сучасної психології особистості. Людина як особистість: психологічний зміст
3. Психодіагностика інтелекту. Шкала інтелекту Стендфорд-Біне: сутність, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Векслера: опис шкал, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Кауфмана: оціночна батарея Кауфмана для дітей, тест інтелекту підлітків і дорослих, короткий тест інтелекту Кауфмана

II. Виконати практичне завдання (1 завдання - 10 балів, 3 задачі – 30 балів)

1. *Оберіть з наведених прикладів ті, у яких описуються прояви відчуттів. Дайте обґрунтування своєї відповіді.*

А. Дівчинка чотирьох років знайшла календар. Показуючи на цифру «3», вона говорить: «Тут написано Зіна». Потім у числах «13» і «23» знову знаходить цифру «3» і повторює: «І тут Зіна. І тут теж».

Б. У дитячому садку дітям показують кілька пробірок однакової форми з розчинами різних кольорів. Потім показують розчин синього кольору і просять знайти такий самий.

В. У дитячому садку проводиться гра «Лото». На картках зображено десять предметів. Діти повинні відшукати у себе на картці показане зображення певного предмета.

Г. У дитячому садку проводиться заняття. Дітям дають десять брязкалець однакового виду з різним звуком. Дитина вислуховує звук одного із брязкалець і повинна знайти такий же за звуком.

Д. Учитель пропонує учням першого класу порівняти дві величини: 5 і 3. Учень відповідає: «5 не дорівнює 3. 5 більше 3 на 2. 3 менше 5 на 2».

Е. Учні зосереджено виконують контрольну роботу. Зненацька за вікном пролунали дуже голосні й різкі сигнали автомобіля. Багато хто перестав писати.

2. *Оберіть положення, яке характеризує психоаналітичне розуміння джерела активності особистості: 1) зовнішні стимули підтримують розвиток людини, але єдина рушійна сила її поведінки – тенденція актуалізації; 2) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 3) основним джерелом активності особистості є система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) особистість активна за своєю природою (життя –*

форма руху) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) основним джерелом активності особистості є підкріплення її відповідних дій.

Обґрунтуйте власну думку. 3. Сформууйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики комунікативної компетентності особистості

III. Знайти вірну відповідь у тестових завданнях: (10 балів)

Знайдіть пари співвідношень між відповіддю та пропонуваними варіантами термін-визначеннями.

Маніпулювання	Лаконічне висловлювання, в якому порівнюються позитивні якості особистості з її негативними діями.
Конфлікт	Система спілкування, за якої один з партнерів орієнтується на досягнення своїх цілей за рахунок іншого.
Прийом посилення на особливості характеру студента	Прийом етичного захисту викладача, за допомогою якого ображений студентом педагог переводить на себе етичну відповідальність за конфлікт. Наслідком цього є зниження рівня агресивності студента.
Прийом протиставлення переваг особистості її вчинку	Спонтанно виникаюче або спеціально створене загострення взаємовідношень, зіткнення протилежних інтересів, поглядів, що, за умов правильного вирішення протиріч, передбачає позитивні зміни у відношеннях, потребу виконувати певну дію.

2. Вкажіть, яку послідовність понять можна охарактеризувати як онтогенетичний розвиток людини?

1	індивід – особистість – суб'єкт діяльності – індивідуальність
2	індивід – суб'єкт діяльності – особистість – індивідуальність;
3	індивід – суб'єкт діяльності – індивідуальність – особистість;
4	суб'єкт діяльності – індивід – особистість – індивідуальність.

3. Визначте, як розглядається соціальна група психологією?

1	Посередник між суспільством і конкретною людиною, через якого суспільні явища впливають на особистість;
2	Самостійний суб'єкт життєдіяльності і розвитку із своїми феноменами і механізмами;
3	Важливий для людини інститут соціалізації;
4	Сфера концентрації різних групових впливів на особистість;
5	і 1, і 2, і 3, і 4.

4. Хто із зарубіжних психологів запропонував одне з перших визначень особистості?

- а) Г. Олпорт;
- б) А. Адлер;
- в) З. Фрейд;
- г) В. Франкл;
- д) Р. Ассанджіолі.

5. Персонологія – це наука про:

- а) взаємостосунки в колективі;
- б) про людину;
- в) характерні риси особистості ;
- г) особистість.

6. Автором індивідуальної психології прийнято вважати:

- а) В. Франкла;
- б) Е. Кречмера;
- в) А. Адлера;
- г) Г. Олпорта;
- д) К. Левіна

7. Спосіб розуміння, тлумачення будь-якого предмету, явища, процесу, головний погляд на предмет чи явище, керівна ідея для їх систематичного висвітлення – це: а) теорія;

- б) концепція;
- в) парадигма;
- г) метод.

8. Які види валідності об'єднує емпірична валідність:

- а) поточна і прогностична;
- б) конструктивна і критеріальна
- в) конвергентна і дискримінативна;
- г) варіанти а і б.

9. Які види валідності належать до критеріальної валідності:

- а) поточна і прогностична;
- б) очевидна і змістовна;
- в) конвергентна і дискримінативна;
- г) конструктивна і критеріальна.

10. Що забезпечує точність вимірювань, які здійснюються за допомогою методики, а також сталість її результатів під впливом сторонніх випадкових факторів, що не є об'єктами дослідження:

- а) валідність методики;
- б) стандартизованість методики;
- в) надійність методики;
- г) вірогідність методики.

Декан факультету соціально-гуманітарних
технологій, спорту та реабілітації

доктор наук із соціальних комунікацій, професор _____ Н.І. Зикун

Укладач:

завідувач кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент _____ І.О. Петухова

Гарант ОПП кандидат психологічних наук, доцент _____ М.Ю. Заушнікова

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. К. : Видавничий дім “Освіта України”, ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.

1. Психологія особистості: навчальний посібник / укладачі Петухова І.О., Калениченко Р.А., Льовкіна О.Г. та ін.; за заг.ред. Є.М. Суліми. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.

2. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.

Допоміжна:

1. Основи психодіагностики: метод. рек. з навч. дисц. / Уклад.: А. Весельська, Г. Кострікіна, Л.Котлова, Г. Хворова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 31 с.

2. Москалець В. П. Психологія особистості [текст] підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 364 с.

Інформаційні ресурси:

3. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-14/tom-14-vipusk-1>

4. Всеосвіта. Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень, що використовуються в роботі практичного психолога URL: <http://surl.li/glzca>

10. Дитячий психолог. Інструменти діагностики. URL: <http://surl.li/bwvxb>

11. Реєстр тестових методик України. URL: <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukrayni/>

Міжнародні видання:

12. Dolynska L., Zaushnikova M. Formation of communicative competence of the future speech therapist in the process of professional training. *Polish journal of science*. Warszawa : Global Science Center LP. 2020. №34. VOL. 2. P. 64-67.

13. Iryna V. Ievtushenko, Yevheniia M. Kaliuzhna, Olena O. Nezhynska The study of the self-development model in the context of structural security of the individual integrity (Дослідження моделі саморозвитку в контексті структурної забезпеченості цілісності особистості). *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, Vol. 8, No. 3, 2020, pp. 288-297. URL: <https://surl.li/ozlaxr>

14. Svitlana M. Avramchenko, Iryna V. Ievtushenko, Yevheniia M. Kaliuzhna, Viktoriia V. Levchenko, Olena O. Nezhynska Professional Consciousness as a Subjective Component of a Personal Professional Development (Професійна свідомість як суб'єктивна складова професійного становлення особистості). *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2021. Vol. 9, No. 5, pp. 536-545. URL: <https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/8416>

15. Romanyuk L., Schwarzer R. Analysis of Indirect and Differential Connections Among Personal Values. *Science and Education. Academic Journal of Ushinsky University*. 2018. No 1. P. 5–13.